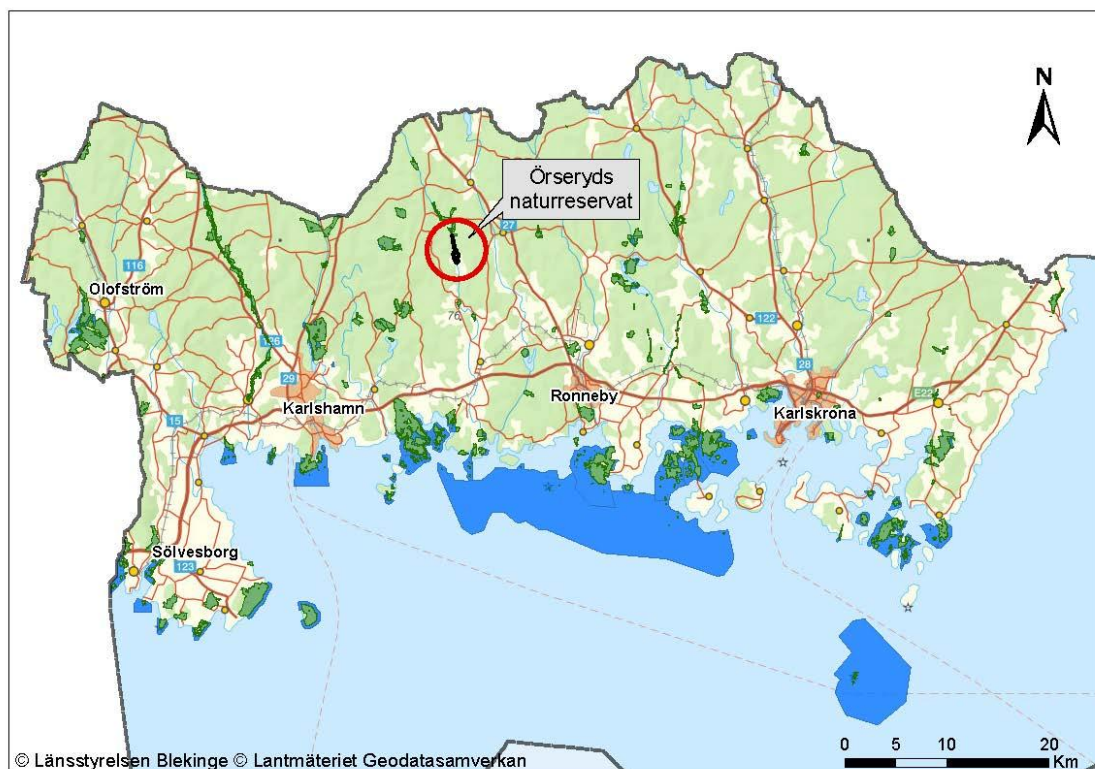

Skötselplan för Örseryds naturreservat i Ronneby kommun

Figur 1. Naturreservatet Örseryds läge i Blekinge län. Grönmarkerade områden är länets naturreservat på land och blåmarkerade områden är naturreservat som sträcker sig ut i vattnet.

Titel: Skötselplan för Örseryds naturreservat i Ronneby kommun

Utgiven av: Länsstyrelsen Blekinge

Planförfattare: Annika Smålander

Beställningsadress: Länsstyrelsen Blekinge

371 86 Karlskrona

Tfn: 010-2240000

blekinge@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/blekinge

Copyright: Länsstyrelsen Blekinge

Innehållet i detta dokument får gärna citeras eller refereras till, med uppgivande av källa.

Foton: Övre omslagsbild: Bräkneån och Örseryds mader. Foto: Robert Ekholm november 2022.

Nedre omslagsbild: Bräkneåns östra kantzön Foto Annika Smålander, maj 2024.

Innehållsförteckning

SKÖTSELPLAN FÖR ÖRSERYDS NATURRESERVAT I RONNEBY KOMMUN	1
1 SYFTET MED NATURRESERVATET	4
2 BESKRIVNING AV OMRÅDET	4
2.1 Administrativa data	7
2.2 Naturförhållanden	9
2.2.4 Djurliv	13
2.3 Historisk samt nuvarande mark- och vattenanvändning	15
2.4 Klimatpåverkan	18
2.5 Källförteckning	19
3 PLANERAD MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL	22
3.1 Övergripande mål för skötseln	22
3.2 Generella riktlinjer	22
3.3 Indelning i skötselområden	26
3.4 Mål och åtgärder för skötselområden	26
3.5 Friluftsliv	46
4 UTMÄRKNING AV RESERVATSGRÄNS	47
5 BRÄNDER OCH BRANDBEKÄMPNING	47
6 JAKT OCH FISKE	48
6:1 Jakt	48
6:2 Fiske	49
7 TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	49
7.1 Tillsyn över föreskrifter	49
7.2 Uppföljning av bevarandemål	49
7.3 Dokumentation av skötselåtgärder	49
8 KOSTNADER OCH FINANSIERING	49
9 SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV	51
PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER	51

BILAGOR

Kartbilaga 1: Översiktskarta

Kartbilaga 2: Reservatsgräns

Kartbilaga 3: Topografi och jordarter

Kartbilaga 4: Historisk markanvändning, laga skifte 1838

Kartbilaga 5: Fornlämningskarta (enligt fornminnesregistret)

Kartbilaga 6: Livsmiljötyp enligt Natura 2000

Kartbilaga 7: Skötselområden

Kartbilaga 8: Friluftsanordningar

Kartbilaga 9: Artlista

1 Syftet med naturreservatet

Syftet med Örserys naturreservat är att längs berörd sträcka av Bräkneån skydda och bevara ett fritt rinnande vatten med hög grad av naturlighet. Biologisk mångfald i såväl vatten som omgivande strandmiljöer ska bevaras och utvecklas med skyddsvärda och andra för Blekinge ovanliga arter inom fisk-, blötdjurs- och insektsfauna liksom inom kärlväxt-, moss-, svamp- och lavflora. Syftet är också att bevara, vårda, utveckla och återställa värdefulla livsmiljöer och biologisk mångfald i åns angränsande skogs-, våt- och hagmarker. Områdets geologiska strukturer ska vara opåverkade liksom åns och omgivande markers hydrologi, vilket bland annat innebär naturliga, säsongsvisa vattenfluktuationer. Det aktuella områdets prioriterade livsmiljötyper ska bevaras i gynnsamt tillstånd och hysa strukturer, funktioner och livsmiljöer som är gynnsamma för prioriterade och andra skyddsvärda arter knutna till utpekade livsmiljöer inom EU:s art- och habitatdirektiv, Natura 2000.

Områdets kulturpräglade livsmiljöer såsom hävdade åmader, brynmiljöer och naturbetesmarker med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och vid behov återställas. Syftet är också att delar av naturreservatet, inom ramen för bevarande av biologisk mångfald och naturmiljö, ska vara lättillgängliga för det rörliga friluftslivet och erbjuda rika naturupplevelser.

Syftet ska nås genom att återställa och bevara fria vandringsvägar och värdefulla livsmiljöer för vattenlevande arter. Vattendragets struktur och hydrologi ska återställas och därefter tillåtas att utvecklas fritt. Restaurering av flottledsrensade strömvatten ska utföras inom naturreservatet, för att exempelvis återskapa lek- och uppväxtmiljöer för strömvattenlevande fisk. Död ved ska tillföras ån i de delar där ån kantas av skog. Syftet ska också uppnås genom att svåmlövskogar och åmader påverkas av naturliga vattenfluktuationer. Maderna ska hållas öppna och årligen hävdas med slätter eller bete och röjas vid behov. Öppna naturbetesmarker samt trädbärande naturbetesmarker ska hävdas genom bete och röjas vid behov. Bryn i anslutning till öppen mark ska underhållas så att de innehåller en mångfald av bärande, blommande buskar och träd.

Delar av skogen får utvecklas till skog av naturskogskaraktär, vilket sker genom intern dynamik och med endast begränsad skötsel i träd- och buskskikt, samt extensivt bete där det är möjligt. I andra delar av skogen utvecklas naturvärdena genom viss skötsel med riktade åtgärder i träd- och buskskikt, samt beteshävd. Invasiva främmande arter ska bekämpas, kontrolleras och övervakas där sådana förekommer.

Vidare ska syftet uppnås genom att stigar, rastplatser och andra anordningar för friluftslivet underhålls, samt att kulturmiljöer hålls fria från igenväxningsvegetation. Åtgärder i området får inte missgynna de höga naturvärden och prioriterade bevarandevärden som finns inom naturreservatet.

2 Beskrivning av området

Örserys naturreservat ligger i norra Blekinges skogsbygd cirka elva kilometer norr om Bräkne-Hoby kyrka. Reservatet gränsar i norr till naturreservatet Hålabäcksmaderna. Naturreservatet på totalt 54,9 hektar omfattar knappt tre kilometer av Bräkneån samt angränsande marker till vattendraget. Åns dalgång följer sprickzoner i den granit-

dominerade berggrunden, vilken i branterna överlagras av morän med inslag av berg i dagen. I lägre partier i södra delen av reservatet dominerar isälvsediment medan maderna utmed ån utgörs av svåmsediment. Ån kantas i norra delen av mer eller mindre branta

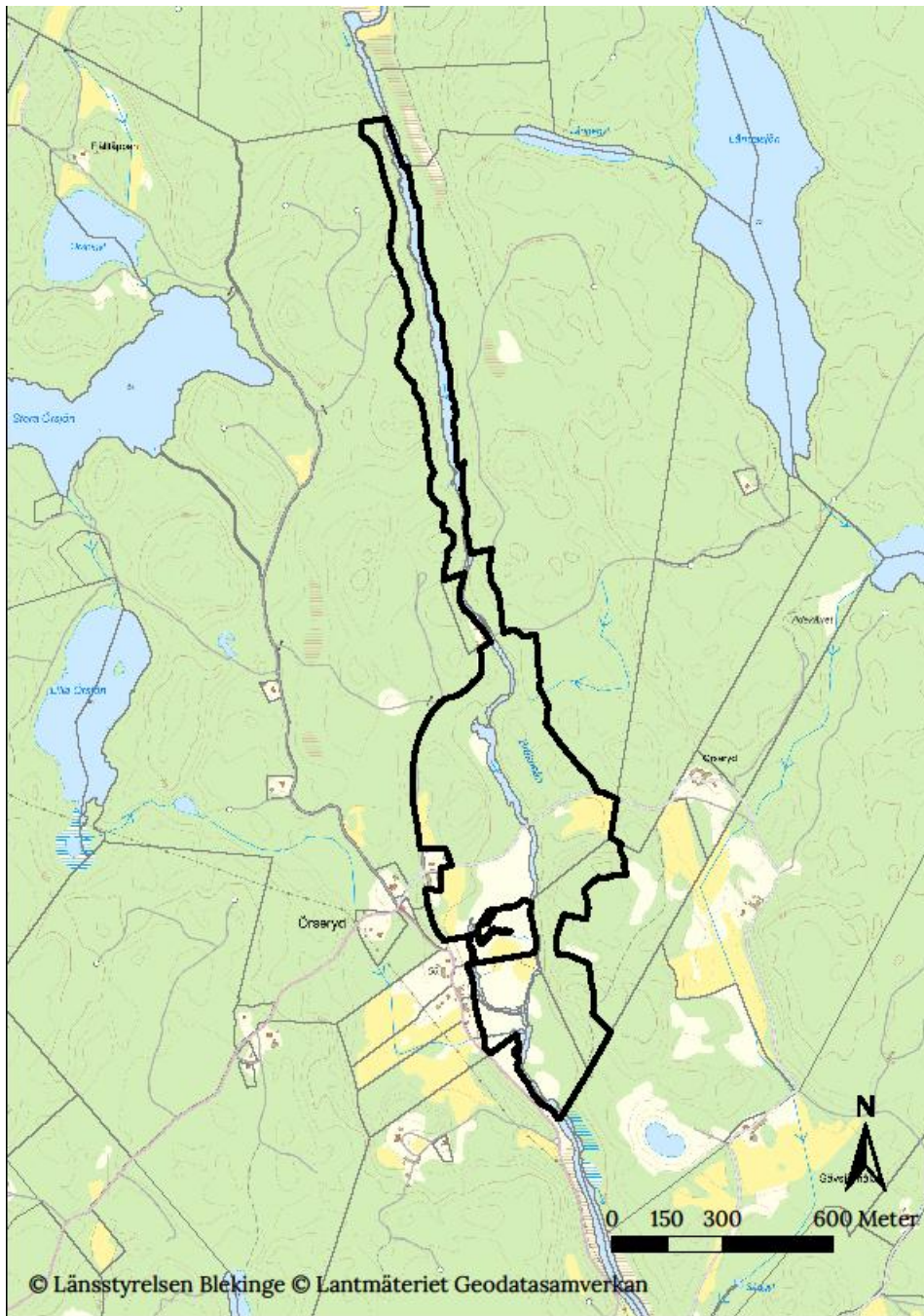
sluttningar, som i vissa delar har lodväggar och i andra delar är blockrika. Höjdskillnaden från ån till högsta höjdplatån är cirka 20 meter i de brantaste partierna. I södra delen kantas ån av öppna mader och svämlövskog som tidigare hävdats som slättermark men som nu i huvudsak används som betesmark.

Bräkneån är Natura 2000-område och omfattas av EU:s Art- och habitatdirektiv. För att bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd för åns listade livsmiljötyper och arter, (*bland annat de prioriterade arterna flodpärlmussla, öring, utter och hårklomossa*). Bräkneån är i liten grad påverkad av reglering, även om det finns flera kraftverk och anlagda dämmen i avrinningsområdet. I början av 1800-talet gjordes ån flottningsbar och flera av strömsträckorna har därför rensats på sten och block, vilket innebär att strömsträckor inom reservatet behöver återställas. På den sträcka av Bräkneån som går genom naturreservatet faller ån elva meter och har sju strömsträckor

Stora delar av sluttningarna utgörs av skogar med naturskogs kvalitéer. Större delen av dessa skogar har tidigare varit betad utmark som vuxit igen när betet upphört. En viss plockhuggning av virke har gjorts i branterna. Bok med inslag av ek, tall, avenbok dominerar i stora delar. I storblockig terräng i nära anslutning till ån finns även *nordlig ädellövskog* (9020) med en stor blandning av olika ädellövträd såsom lind, ek, bok och ask. På vissa andra platser finns gran- och talldominerad produktionsskog som på sikt ska överföras till lövskog.

Längs ån finns flera tidigare hävdade åmader som idag hävdas genom bete och vissa är mer eller mindre igenvuxna med videbuskage. En hävdgynnad flora finns bevarad med bland annat, hirsstarr, starrarter och jungfru Marie nycklar. På vissa platser har tidigare hävdade mader vuxit igen och har utvecklats till *svämlövskog* (9750). På västra sidan om ån finns ett större område med naturbetesmark med livsmiljötyperna, *trädklädd betesmark* (9070), mindre partier med *silikatgräsmarker* (6270), samt *fuktäng* (6410) närmast ån. I dessa betesmarker finns en hävdgynnad flora bevarad med bland annat, knägräs, blåsuga, stagg, blodrot, prästkrage och liten blåklocka. I området finns även hamlade träd framför allt ask och lind. På stammarna växer guldlockmossa, korallav och lunglav. I betesmarken och i skogsmarken finns det gott om stående och liggande död ved som utgör viktiga livsmiljöer för insekter, svampar, lavar och mossor. I området finns fågelarter såsom spillkråka, mindre hackspett, grönsångare och svartvit flugsnappare som samtliga är rödlistade arter (nära hotade). Tre olika arter av fladdermöss har noterats och även utter har setts i området.

Byn är omnämnd i skriftliga källor sedan 1583. Namnet är givet efter bebyggelsens läge sydost om Lilla Örsjön. Sista delen av Ortsnamnet "ryd" syftar på uppröjt jordområde. Enligt laga skifteskartan från år 1838, utgjordes markerna i anslutning till ån till största delen av slättermader samt de mindre åkrar som brukades. De blockrika branterna utmed åns norra del har varit utmark som betats av byns boskap (se bilaga 6, Historisk markanvändning). Utmed ån finns tre kvarnlämningar från olika tidsepoker, varav den äldsta kvarnen (L1978:6088) är nämnd på laga skifteskartan från år 1838. Kvarnen var belägen strax söder om den övre vägbron och har varit en träindustri med hamn och lastplats. De övriga två kvarnarna har legat norr om den översta vägbron. I ån finns även rester efter fångst anordningar, troligen ålkistor. Vid gamla bytomten finns resterna efter en linbasta (L1978:2743). Grunden är delvis ingrävd i backslänten. I nära anslutning till vägen mot nuvarande kvarnanläggning finns en lämning från ett torp, som benämns Båtmanstorpet (L1978:2779). Längst i söder, öster om ån finns en äldre färdväg (L1978:2041). Den äldre vägen omges i vissa partier av stenmurar.

Figur 2. Örseryds naturreservatet är markerat med heldragen svart linje

2.1 Administrativa data

Tabell 1. Administrativa data.

Objektnamn	Örseryds naturreservat
Objektnummer	10-02-132
Skyddsform	Naturreservat
Beslutsdatum	
Reservatsförvaltare	Länsstyrelsen Blekinge
Natura 2000-objektkod	Örseryd (SE0410170), Bräkneån (SE0410168)
Kommun	Ronneby
Lägesbeskrivning	11 kilometer norr om Bräkne-Hoby kyrka
Centrumkoordinater	X:504713, Y: 6242657 (SWEREF 99 TM)
Kartor	Kartbladsindex rutnät 5 km: Ex. 62F 4a SV Ekoruta: 03F9a, 03F9b, 03F8a,03F8b.
Totalareal (hektar)	52,9 ha
Landareal (hektar)	46,9 ha land
Vattenareal (hektar)	6,0 ha vatten
Fastigheter	Hela fastigheten Örseryd 1:32. Delar av fastigheterna: Örseryd 1:37, Rödbby 2:6, Sävsjömåla 1:3, Örseryd 1:18, Örseryd 1:21 Fastigheter där endast vattenområde ligger inom naturreservatet: Örseryd 1:9, Örseryd 1:19, Örseryd 2:1, Örseryd 1:3
Samfälligheter	Örseryd fs:3 (fiske). Örseryd ga:1 (anläggningssamfällighet) Örseryd ga:2 (vägar)
Nyttjanderätter	Bete, jakt
Miljöövervakning/forskning	Pågående miljöövervakning är uppföljning av stormusslor. Tidigare genomförd miljöövervakning som nu är avslutad är elfiske, utterinventering, artövervakning av strömsutare, försärla, samt kalkeffektuppföljning (bottenfauna).
Livsmiljötyper	Areal (40,3 hektar)
Skogsmark Natura 2000	Totalt 26,5 hektar, varav: Taiga* ¹ (9010) 5,1 hektar Nordlig ädellövskog* (9020) 4,4 hektar Näringsfattig bokskog (9110) 6,6 hektar Näringsfattig ekskog (9190) 2,7 hektar Svåmlövskog* (91E0), 0,1 hektar
Övriga,	Totalt 7,6 hektar utvecklingsmark mot ädellövskog, varav: Barrskog (omställning skog), 2,1 hektar Ädellövskog, 1,6 hektar Blandskog, 3,9 hektar
Naturliga betesmarker Natura 2000	Totalt 8,7 hektar, varav: Silikatgräsmarker* (6270), 1,3 hektar Trädklädd betesmark* (9070), 7,4 hektar
Övriga odlingsmarker (ej Natura-typ)	Totalt 4,0 hektar, varav: Kultiverad betesmark (6900), 4,4 hektar

¹ *Prioriterade livsmiljötyper enligt EU:s art- och habitatdirektiv

Öppna våtmarker Natura 2000	Totalt 6,7 hektar, varav: Fuktängar (6410), 6,6 hektar Högörtängar (6430), 0,1 hektar
Limniska miljöer Natura 2000	Totalt 6,0 hektar, varav: Mindre vattendrag (3260), 6,0 hektar
Övrig mark (ej Natura-typ)	Totalt 1,0 hektar, varav: Kantzon väg 0,2 hektar, Parkeringsplats och rastplats 0,3 hektar Väg 0,5 hektar
Arter	Se skötselplanbilaga 9
Prioriterade bevarandevärden:	Vattendrag, våtmarker, ädellövskog
Naturmiljöer/Markslag	Vattendrag, skog, våtmark, betesmarker
Livsmiljötyper	Mindre vattendrag (3260), Fuktängar, (6410), Trädklädd betesmark (9070), Silikatgräsmarker (6270), Nordlig ädellövskog (9020), Näringsfattig ekskog (9190), Näringsfattig bokskog (9110), Taiga (9010)
Strukturer och funktioner	Strömmande vattendrag, kvillområden, svämplan med naturliga vattenfluktuationer, meandrande vattendrag, varierat bottensubstrat, block, sten, grus, svämsediment, död ved i vatten. Livs- och uppväxtmiljöer för fisk, stormusslor, bottenfauna och hårklomossa. Hävdade naturliga betesmarker såsom träd- och buskbärande hagmarker med brynmiljöer, blommande och bärande buskar, gamla träd, stenmurar och odlingsrösen. Hävdade öppna fuktängar med hävdgynnad flora. Trädkontinuitet, varierande åldersstrukturer med senvuxna träd, hålträd, döende träd och död ved, samt död ved i våta och fuktiga miljöer. Grova och gamla ädellövträd, senvuxna ekar och gamla tallar. Hamlade träd och träd med bohål. Flerskiktade skogar med stor trädslagsblandning. Blockig terräng med bergbranter, stenblock i olika storlekar, lodväggar, samt rasbranter översilade av vatten. Goda livsmiljöer för kryptogamer, insekter, fåglar och, däggdjur i området.
Arter	Prioriterade arter är utter, flodpärlmussla, öring, hårklomossa, se skötselplanbilaga 9
Geovetenskap	Sprickdalslandskap med branter och blockrik terräng samt inslag av stora block, lodväggar och diabasstråk. Ån och maderna har varit en del i den Baltiska issjön.
Friluftsliv	Naturupplevelse, utgör en del av ett större sammanhängande område, Bräkneåns dalgång, med höga upplevelsevärden, vandringsmöjligheter, geologiskt besöksobjekt, kulturhistoria, landskapsbild.

2.2 Naturförhållanden

2.2.1 Geologi och topografi

Bräkneån rinner genom en markerad sprickdal, i ett kulligt och långsamt sluttande plåtåområde, på sin väg mot havet. Berggrunden i naturreservatet utgörs till största delen av granit och granodiorit granit, som är en omvandlad förgnejsad granit. Jordarten är stenig morän i högre belägna partier med inslag av berg i dagen. I södra delen av reservatet dominerar isälvsediment med grovsilt och finsand medan maderna utmed ån utgörs av svämsediment. Ån kantas i norra delen av mer eller mindre branta sluttningar, som i vissa delar har lodväggar och i andra delar är blockrika med stora block. Höjdskillnaden från ån till högsta höjdplatån är cirka 20 meter i de brantaste partierna. På den sträcka av Bräkneån som går genom naturreservatet faller ån elva meter och har flera forssträckor. Det finns även mer lugnflytande partier omgivna av mader som årligen översvämmas. I skötselplanbilaga 3 (Topografi och jordarter) visas förekommande jordarter, inom och närmast naturreservatet, ovanpå Lantmäteriets nationella höjddata.

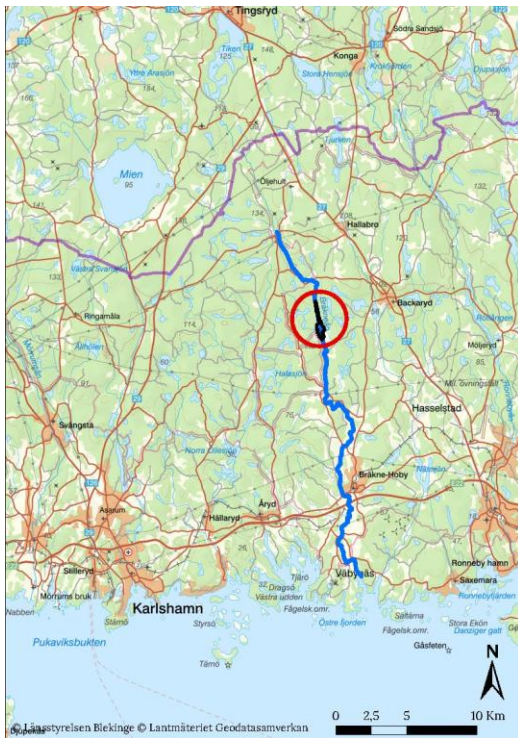
I samband med den senaste landisens avsmältning för drygt 14 000 år sedan bildades högsta kustlinjen (HK) i Baltiska issjön, som var en stor färskvattensjö och en föregångare till Östersjön. Naturreservatet ligger till stor del över högsta kustlinjen som nådde till cirka 65 meter över havet. Ån och maderna ligger däremot under nivån för högsta kustlinjen och har därmed påverkats av Baltiska issjöns vågverkan. Åns lägsta punkt inom reservatet ligger på 48 meter över havet, medan bäckravinsens översta brant ligger på 81 meter över havet.

2.2.2 Vattensystemet

I naturreservatet ingår 3 km av Bräkneåns åfåra som rinner från Hålabäcksmaderna söderut genom Örserys by. I norra delen av reservatet är åfåran bredare och djupare med lägre strömhastighet och åfåran är flottledsrensad. I reservatets mellersta delar vid de äldre kvarnlämningarna och mellan vägbroarna finns fina strömsträckor med steniga bottnar med lekgrus och bitvis parallella åfåror. Även här har åfåran rensats på stenar för att kunna flotta timmer. Söderut genom Örserys by övergår ån till att bli mer lugnflytande. I dessa mer lugnflytande och meandrande delar utgörs bottensubstratet av finkorniga sediment och det finns några lite djupare hålor. I södra delen omges vattendraget av stora svämplan som årligen översvämmas vid höglöden. Det finns flottledsrensade partier med stenvallar, stensträngar och utlagda block, vars syfte har varit att styra vattnet till den flottledsrensade fåran. Dessutom finns det lämningar efter äldre raserade kvarnar som påverkat åns naturliga flöden, vilket i sin tur kan påverka vattenlevande arter. Det finns inga definitiva vandringshinder för fisk inom reservatet. Svagsimmande arter kan dock ha svårt att passera på vissa platser där det finns kvarnlämningar. Livsmiljöer påverkas genom att variationen av lämpliga habitat minskat och genom att ytan som översvämmas vid högvatten minskat. Detta i sin tur påverkar näringsdynamiken i vattendraget. Det finns behov av att återställa vattendraget genom att återställa bestämmande sektioner, lägga tillbaka sten i flottledsrensade partier för att minska vattenhastigheten och förbättra åns vattenhushållande förmåga. Med biotopvårdande insatser har flera av åns strömsträckor inom reservatet potential att bli fina livsmiljöer för såväl lekande öring som flodpärlmussla.

Vattensystemet hör till huvudavrinningsområde *Bräkneån* SE84000 (VISS, Vatten-informationssystem Sverige). Bräkneån rinner genom en markerad sprickdal, i ett kulligt och långsamt sluttande plåtåområde, på sin väg mot havet. Ån rinner ömsom i lugna djupvattenpartier, ömsom i örika och steniga partier med strömmande vatten. Det finns inga större

tillflöden till huvudfåran. Bräkneåns huvudfåra är omkring 84 kilometer lång, och avrinningsområdets yta är omkring 462 kvadratkilometer. Bräkneån mynnar i Väbyfjorden. Under perioden 1991–2021 var medelvattenflödet vid mynningen cirka 3,0 kubikmeter i sekunden. Sedan mätningar av vattenflöde startade 1976 i Bräkeån kan man se en nedåtgående trend avseende lågvattenflöden. Eftersom berggrund och jordtäcke domineras av svårvittrade mineral med dålig buffringsförmåga så är området förurningskänsligt. Bräkneån är en variationsrik å med högt skyddsvärde. Huvudfåran i Blekinge på sträckan Östersjön–länsgårnsgränsen utpekade som nationellt särskilt värdefull ur natur-, kultur- och fiskehänseende. Bräkneåns huvudfåra och dalgång är utpekade som Riksintrasse för naturvård och friluftsliv samt har fått utökat skydd mot vattenkraftsutbyggnad enligt 4 kap. § 6 Miljöbalken. Inom Blekinge utgör Bräkneån ett Natura 2000-område (SE0410168 Bräkneån).

Figur 3. Blå linje visar Bräkneåns sträcka Östersjön–Lillån. Örseryds naturreservat är beläget inom den röda cirkeln som är markerad på kartan. (Enligt ny sträckindelning i VISS 2.0, gäller beteckningen WA 65294688 Mörtströmmen, som är en sammanslagning av tidigare sträckor).

Den sammanvägda ekologiska statusen för Bräkneån på sträckan Östersjön–Lillån (i VISS benämnd, MS_CD: WA1631056, 2020–2026), bedöms till "måttlig" baserat på statusen för fisk. Bedömningen stöds även av hydromorfologisk bedömningen för vattenförekomsten. Detta gäller såväl konnektivitet som morfologi och hydrologisk regim, ingen av dessa kvalitetsfaktorer når upp till god status. Bräkneån är kraftigt påverkad av mänskliga aktiviteter, vilket statusklassningen av de hydromorfologiska parametrarna speglar. I huvudfåran finns ett flertal dammanläggningar med begränsad passerbarhet för fisk och andra vattenlevande organismer. Anlagda ytor, aktivt brukad mark, rensningar och rätningar påverkar vattendragets kontakt med omgivande svämplan. Detta påverkar variationen i bottensubstrat, vattendragets planform, samt flödesdynamik.

På sträckan Östersjön–Lillån (se figur 3) bedöms Bräkneån inte uppnå målet "god kemisk status" beroende på de överallt i Sverige överskridande gränsvärdena för polybromerade difenyletrar (PBDE) och kvicksilver. Åsträckan präglas av betydande påverkan från diffusa källor såsom atmosfärisk deposition och skogsbruk. Påverkan från atmosfärisk deposition förklaras av att utsläpp av (PBDE) och kvicksilver har pågått under lång tid både i Sverige och utomlands. Påverkan

från skogsbruket förklaras av det stora inslaget av barrskog (70 %) vilket har medfört höga halter humus i Bräkneån, vilket leder till höga färgtal och sänkta PH-nivåer. Barrskogklädda moränjordar med granitberggrund har dålig buffringsförmåga och är extra känsliga för förurning. Bräkneån ingår därför i åtgärdsprogrammet för kalkning och är ett så kallat målvattendrag med ett pH-mål på 6,2.

Vattnets kemiska kvalitet behöver förbättras för att på sikt uppnå hög ekologisk status (HVMFS 2019:25). Detta kan ske genom att negativ påverkan från omgivande skogs- och jordbruksmark minskas genom att öka våtmarkernas vattenhushållande och renande förmåga och ersätta barrskog med ekologiskt funktionella kantzoner som domineras av löv.

Bräkneån ingår i den regionala miljöövervakningen i delprogrammet *Övervakning av stormusslor*. Därtill ingår Bräkneån i delprogrammen *Kiselalger i rinnande vatten* (undersökning av påväxtalger) samt *Samordnad recipientkontroll* (inventering genom elfiske samt undersökningar av bottenfauna, vattenkemi och metaller). Utöver regional miljöövervakning bedrivs grundvattenövervakning och kalkeffektuppföljning i området (inventering genom elfiske samt undersökningar av bottenfauna och förurnings-parametrar). Nationell miljöövervakning sker i sjöar och vattendrag inom Bräkneåns avrinningsområde inom ramen för delprogrammen: *Omdrevssjöar, Trendsjöar samt Trendvattendrag*.

2.2.3 Översiktlig vegetationsbeskrivning

Örseryds naturreservat är beläget i naturgeografisk region 9. Blekinges sprickdalsterräng och ekskogsområde. Bräkneån är ett mindre vattendrag med en mångfald av limniska livsmiljöer och arter. Terrestra naturvärdena är framför allt knutna till hävdade marker och lövskog. I skötselplanbilaga 6: (Livsmiljötyp enligt Natura 2000), framgår vilka livsmiljöer typer som förekommer inom Örseryds naturreservat.

Skogen

I reservatets norra delar kantas Bräkneån av blockrika branter som idag är skogbevuxna. Ravinen på västra sidan om ån har otillgängliga branter och där har det varit svårt att bedriva ett modernt skogsbruk. Trädskiktet har i dessa delar fått utvecklats fritt och utgörs idag av blandskog med stor förekomst av ädellöv, framför allt ek och bok men också förekomst av lind i blockrika delar ner mot ån. Det finns även en hel del barrträd såsom äldre tallar och gran av olika ålder. Den döda veden har fått ligga kvar i otillgängliga branter eftersom den har varit omöjlig att ta ut. Med tiden kommer inslaget av gran att minska, dels beroende på granbarkborreangrepp, dels genom aktiva skötselåtgärder som syftar till att minska inslaget av gran i dessa branter. Skogen kommer att utvecklas till näringsfattig ekskog och bokskog med ett inslag av äldre tall och triviala lövträd samt enstaka gran. Uppe på platån ovanför branten (väster om Bräkneån) har det varit betydligt lättare att bedriva skogsbruk och det är framför allt här som det idag finns medelålders och yngre bestånd av gran. Här ska granen avvecklas och på sikt ersättas med blandskog som domineras av ädellöv.

På nordöstra och nordvästra sidan om ån, finns bestånd med blandbarrskog (västlig taiga) där de äldsta träden är tallar som härstammar från perioden med utmarksbete. I den nordliga ädellövskogen öster om ån finns en stor variation av ädellövträd och inslag av lind. Fältskiktet är varierat och skiftar från hedkaraktär med ris, kruståtel och fårsvingel, lav bevuxna hållmarker, till översilade fuktiga slänter med mossbevuxna stenar och ormbunkar. I den nordliga ädellövskogen är fältskiktet rikare med blåsippa, myskmadra, vårärt, grönvit nattviol och svart trolldruva.

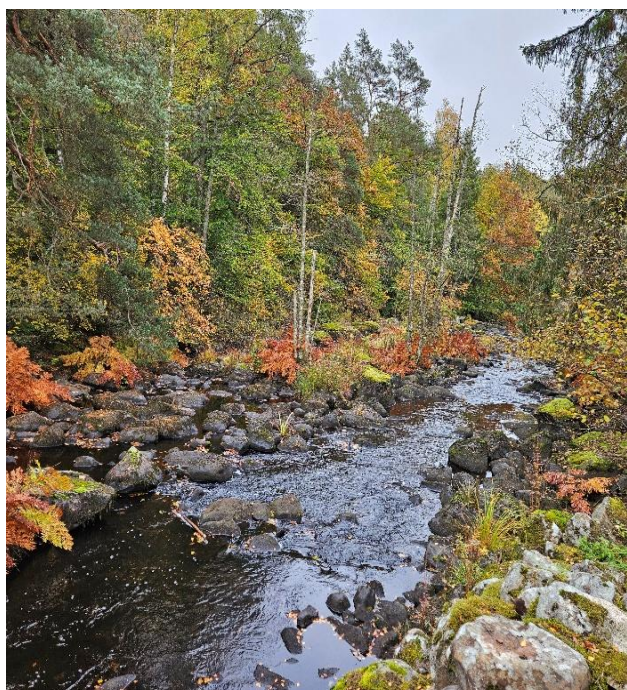
Hävdad mark

Maderna utmed ån har under lång tid nyttjats som slåttermarker för att producera vinterfoder till betesdjuren. Idag hävdas dessa mader genom bete och vissa mader är mer eller mindre igenvuxna med videbuskage. En hävdgynnad flora finns bevarad med bland annat hirsstarr, starrarter, brunven, gulmåra och blodrot. Dessutom noterades jungfru Marie nycklar, jungfrulin, ängsvädd och slåttergubbe i samband med äng- och betes inventeringen år 2002. På västra sidan om ån finns en större hagmark som betas. Området domineras av

livsmiljötypen trädklädd betesmark (9070), men det finns även mindre partier med silikatgräsmarker (6270), samt fuktäng (6410) närmast ån. I dessa betesmarker finns en hävdgynnad flora bevarad med bland annat, knägräs, blåsuga, stagg, blodrot, prästkrage och liten blåklocka. I området finns även hamlade träd av framför allt ask och lind. På stammarna växer guldlockmossa, koralllav och lunglav. I betesmarken finns det gott om stående och liggande död ved som utgör viktiga livsmiljöer för insekter, svampar, lavar och mossor. Gamla träd med håligheter och mulm, samt bohål är viktiga för insekter, fåglar och fladdermöss.

Våtmarker och vatten

I lägre belägna partier mot ån där marken är mer fuktig och tidvis översvämmas finns ett större inslag av al, sälg, asp, björk, rönn och hassel men också en hel del ung ask. Utmed lugnflytande partier av ån finns före detta hävdade mader som till viss del vuxit igen med, videbuskage, al och björk. På vissa mindre ytor har tidigare hävdade mader vuxit igen och utvecklats till svämlövskog. De mader som hävdats i sen tid har en gräs- och starrdominerad vegetation med till exempel rörflen, tuvtåtel, blåttåtel, brunven, rankstarr med flera starrarter, samt kråklöver och kärrsilja.

Figur 4: Ormbunken safsa är en karaktärsväxt för Bräkneån, på hösten lyser den vackert med sina röda blad (foto Annika Smålander, oktober 2025)

Närmast ån växer det vattenklöver, strandklo, bredkaveldun, bladvass, sjöfräken och spikblad. Safsa förekommer rikligt utmed ån, framför allt längs strömmande partier. De mader som inte har hävdats i sen tid har en högväxtvegetation som domineras av älggräs, hampflockel, videört, topplösa, kransmynta och vattenmynta. I trädskiktet nära ån finns gamla träd av al, sälg och björk.

Makroalger inventerades i vattendraget inom reservatet år 2015. Den vanligaste makroalgen i området var näcköra (nära hotad). Vid gamla kvarndammutloppet och nedströms växte även fyra rödalger, samt två makroskopiska cyanobakterier (blågrönalger) nämligen stor pricktråd och skinntrådar. Dessutom noterades fem grönalger. I vattendragets översvämningszon växer även hårklomossa på stenblock, trädbaser där den bildar mörkgröna, brungröna eller ibland nästan svarta mattor.

Svampar, lavar och mossor

Stenblock, bergväggar, murken död ved och trädstammar av framför allt löv utgör viktiga livsmiljöer för mossor och lavar. På ädellövträd såsom lönn och lind växer lunglav som är en rödlistad art (nära hotad). Andra lavar som finns i området är blomskägglav och havstulpanlav. Bland intressanta mossor kan nämnas fällmossa, guldlockmossa, klippfrullania och platt fjädermossa som växer på stammarna av ädellövträd. På marken och stenar växer västlig hakmossa och blåmossa. Samtliga dessa arter är signalarter som visar på höga naturvärden.

Svampfloran i området är mycket rik. I samband med Skogsstyrelsens inventering i området år 2019 hittades flera hotade svampar, till exempel brödmäragssticka, talticka, drufingersvampar, veckticka, kandelabersvamp, såpfingersvamp, motaggsvamp, cinnoberspindling som alla är rödlistade arter (nära hotade). Dessutom hittades silkesslidskivling som är rödlistad (nära hotad) som växer främst på levande, skadade stammar av lövträd.

Figur 5: Drufingersvampar växer i skogar med lång skoglig kontinuitet. Svampen är en rödlistad art (nära hotad) som har hittats i den näringsfattiga ek-skogen i östra branten. (Foto Åke Widgren 2019).

2.2.4 Djurliv

Vattenlevande organismer

I Bräkneån finns ett rikt djurliv med de vanligt förekommande fiskarterna, gädda, abborre, mört, löja, braxen och ål (akut hotad). Där vattnet strömmar lite mer, finns elritsa, bäcknejonöga, lake (nära hotad) och öring (nära hotad). I Bräkneån finns havsvandrande öring, men det är i nuläget få eller inga havsöringar som vandrar upp till den åsträcka som finns i reservatet, eftersom dammkonstruktioner på vägen upp i ån utgör vandringshinder för flertalet fiskarter, bland annat havsöring.

Flodpärlmussla (starkt hotad) har tidigare funnits i mycket stort antal i Bräkneån och även inom Örserys naturreservat. Beståndet har minskat kraftigt i modern tid. Miljöövervakning av stormusslor visar på en trend med minskande bestånd. Senast år 2013 hittades flodpärlmussla inom naturreservatet Örseryd. För att kunna fortplanta sig är flodpärlmusslan beroende av fisk som fungerar som värd åt deras glochidielarver. Vilken art som är värdfisk skiljer sig något mellan olika vatten, i Bräkneån är det öring.

För att vända trenden med minskande antal musslor krävs kraftfulla åtgärder såväl inom reservatet, som i övriga delar av Bräkneån. Sådana åtgärder kan till exempel vara att återställa rensade vattendragssträckor och öppna upp vandringsvägar så att öringen kan vandra fritt, både upp- och nedströms i vattnet. På så sätt ökar tillgången på viktiga livsmiljöer för både värdfisk och musslor. Inom naturreservatet Örseryd har det genomförts restaureringsåtgärder vid den yngsta kvarnen där vandringshinder tagits bort och sten har lagts tillbaka i strömsträckorna.

Inom reservatet finns det lämpliga livsmiljöer för tjockskalig målarmussla (sårbar), men arten har ännu inte hittats i denna del av Bräkneån. Den finns dock i de nedre delarna av Bräkneån, där populationen består av något hundratal musslor inom sträckan från Bräkne-Hoby ner till Mörtströmmen. Tjockskalig målarmussla har flera fungerande värdfiskar, men vilken eller vilka som fungerar bäst i Bräkneån är oklart.

Figur 6. Flodpärlmusslan lever nedgrävd till två tredjedelar i botten substratet. Skalet är kraftigt, mörkt och njurformat. Unga musslor är gulbruna. Den kan bli upp till 16 centimeter lång men blir vanligtvis inte längre än 13 cm (Foto Andreas Skarmyr augusti 2022).

Landlevande djur

I betesmarken och i skogsmarken finns det gott om stående och liggande död ved som utgör viktiga livsmiljöer för insekter. Skalbaggens grönhjon (nära hotad) har sin larvutveckling i och under barken av nyligen döda grenar eller klena stamdelar av barrträd, främst gran. Det finns även smalvingad blomlock (nära hotad) som har sin larvutveckling i grenar och klenare stammar eller stubbar av lövträd. Även fjärilsarterna mindre bastardsvärmare (sårbar) och ängsmetallvinge (nära hotad) finns i området.

I området finns rödlistade fågelarter såsom mindre hackspett och grönsångare (nära hotade). Det finns även spillkråka och svartvit flugsnappare som tidigare bedömts vara nära hotade men som nu bedöms ha en positiv utveckling (livskraftiga). Tre olika arter av fladdermöss har noterats, dvärgpipistell, större brunfladdermus och nordfladdermus (nära hotad). Alla fladdermöss är fridlysta arter. Vildsvinen trivs i området då det finns gott om bok- och ekollon och vidsträckta våtmarker där de kan hålla till. De ligger gärna och vilar under videsnåren på maderna. Uttern (fridlyst) finns i området och har fina livsmiljöer vid Bräkneån. Uttern har noterats i området senast år 2021 och 2025.

Invasiva främmande arter och andra expansiva arter

Signalkräfta som är en invasiv främmande art har planterats in i vattendraget. Denna art omfattas av regler för fiske och hantering, se Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om hantering av signalkräfta (HVMFS 2019:21). I åns våtmarker finns den invasiva arten gul skunkkalla som spritt sig långa sträckor utmed Bräkneån. Bekämpning har pågått sedan 2019 och antalet plantor har reducerats avsevärt, det kommer dock att behövas en långvarig övervakning för att säkerställa att den inte sprider sig på nytt. Andra främmande expansiva arter i området är klasespirea och blekbalsamin som sprider sig i vissa delar nära ån och i öppen angränsande mark.

2.3 Historisk samt nuvarande mark- och vattenanvändning

2.3.1 Det historiska landskapet

Byn är omnämnd i skriftliga källor sedan 1583. Namnet är givet efter bebyggelsens läge syd-ost om Lilla Örsjön. Sista delen av Ortsnamnet "ryd" syftar på uppräjt jordområde. Byns ursprungliga läge låg väster om ån utmed byvägen som gick i nord-sydlig riktning. Enligt laga skifteskartan från år 1838 utgjordes markerna i anslutning till ån till största delen av slättermader samt de mindre åkrar som brukades. Branterna utmed åns norra del är blockrika och på vissa ställen svårtillgängliga. Dessa delar har enligt laga skifteskartan från år 1838 utgjorts av utmark som hävdats genom bete (se skötselplanbilaga 6, Historisk markanvändning).

Ända sedan 1671 finns det handlingar som visar på att människorna längs Bräkneån har nyttjat vattenkraften i Bräknebygden. Utmed ån i Örseryd finns tre kvarnlämningar varav den äldsta var en skvaltkvarn och såg (L1978:6088). Kvarnen ligger strax söder om den övre vägbron och är flyttad minst tre gånger. Strax norr om den äldsta kvarnen har det funnits en hamnanläggning och en lastageplats (L1978:6087). Denna träindustri med hamn och lastplats är nämnd på historisk karta från 1838, laga skifte. Den näst äldsta kvarnen låg längre norrut och utgörs idag av kvarnlämningar från en hjulkvarn bestående av en dammvall, kvarngrund och en kvarnränna. (L1978:5533). Den yngsta kvarnen utgörs av lämningar bestående av dammvall, kvarnränna, samt vägbank och på den västra åbrinken finns än idag en befintlig byggnad, uppförd 1929, som är en rest av en sågkvarn. Längre söderut finns ytterligare en dammvall (L2022:6222) som är 25 meter lång och sträcker sig i öst-västlig riktning. Detta kan vara resterna efter en fast fiskeanordning, troligen ålkistor. Åldern är okänd, men den huggna stenen tyder på att den är uppförd efter 1850. De kvarvarande resterna av trä och betongen visar att den använts långt fram i tiden (se skötselplanbilaga 5, Fornlämningskarta).

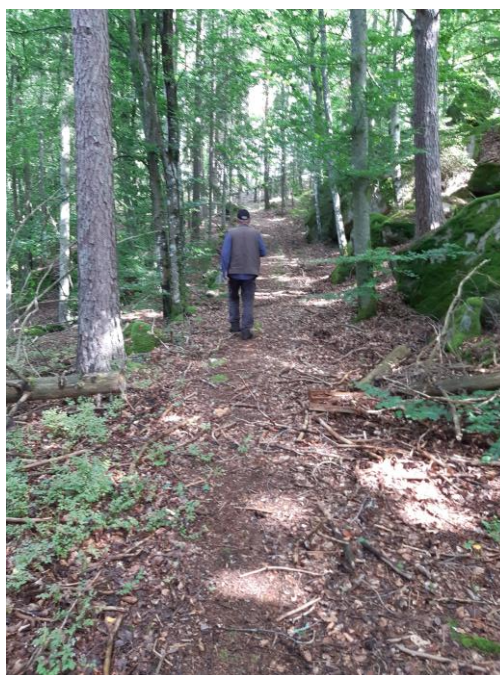

Figur 7: Lämningar efter den äldsta kvarnen belägen söder om norra vägbron syns tydligt (L1978:6088). (Foto Annika Smålander oktober 2025)

I Bräkneån har det rensats för flottning från slutet av 1700-talet. Timmer flottades för lokala transporter men även för att tillgodose behovet av timmer till flottbasen i Karlskrona. Under 1800-talet fanns en fast flottningsverksamhet och sträckan från Belganet ner till havet var upprepansad så att det gick att flotta fyra till fem grova stockar i bredd. I början av 1900-talet fram till omkring 1920 flottades det mellan Hultalycke och Örseryds såg. Flera av åns strömsträckor har därför rensats på sten och block för att underlätta flottningen av timmer.

Utmed byvägen vid gamla bytomten finns resterna efter en linbasta (L1978:2743). Grunden är delvis ingrävd i backslänten. I nära anslutning till vägen mot nuvarande kvarnanläggning finns en lämning från ett torp, som benämns Båtmanstorp (L1978:2779), här finns idag inga synliga lämningar efter husgrund men en rest av fossil åker i väster som begränsas av en stenmur och även ett större röjningsröse. Längst i söder, öster om ån finns en äldre färdväg (L1978:2041). Den äldre vägsträckningen mellan Örseryd och N. Sävsjömåla omges i vissa partier av stenmurar (se skötselplanbilaga 5, Fornlämningar).

De torraste partierna av maderna har odlats upp i olika tidsepoker. Några tidigare åkermarker har därefter planterats igen med barrträd. Historiska kartor såsom Häradskartan från år 1915–1919, samt ekonomiska kartan från 1970-talet visar att arealen åkermark har varit betydligt större. Äldre hamlade lindar och askar visar att hamling för att få foder till djuren har förekommit i området.

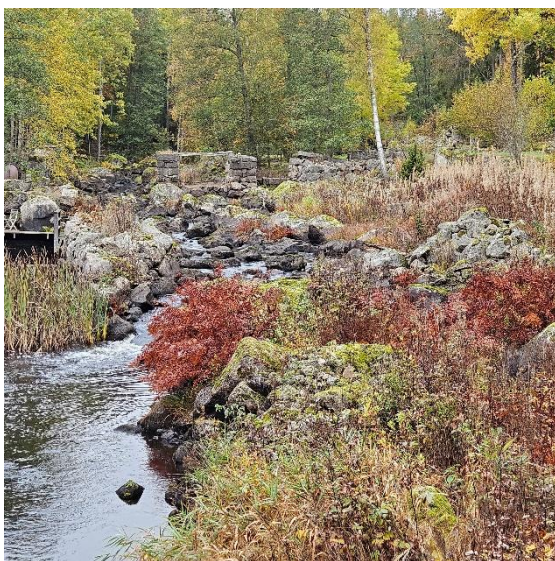
Figur 8: Häradskartan från år 1915–1919 visar utbredningen av åker och äng samt vilka områden som varit utmark. Trädsymbolerna visar att det funnits både barr- och lövträd på utmarken. Bilden till höger visar den äldre vägsträckningen mellan Örseryd och N. Sävsjömåla (Foto Annika Smålander, augusti 2021).

2.3.2 Nuvarande mark- och vattenanvändning

Den betade utmarken har idag ersatts av sluten skog som utgörs av en blandning av barr-blandskog, produktionsskog med tall och gran, samt ädellövskog med dominans av ek och bok med inslag av andra ädellövträd såsom lind, lönn, ask och avenbok samt triviala lövträd. I blockrika branter har det inte varit möjligt att bedriva rationellt skogsbruk. Nordost om ån har det dock bedrivits skogsbruk och här är skogen betydligt yngre och utgörs till viss del av rena granbestånd, så är det även uppe på platån nordväst om ån.

Maderna som har en lång kontinuitet av slätterhävd hävdas idag i huvudsak genom bete. Vissa mader har vuxit igen på grund av upphörd hävd och domineras idag av videbuskage. Högre belägna slättermarker används idag för bete. Djurantalet har inte varit tillräckligt för att hålla dessa betesmarker öppna så stora delar har vuxit igen med buskar, sly och yngre lövträd. År 2024 gjordes en restaurering av den trädbärande betesmarken, då öppna ytor återskapades och hamlade träd och viktiga gamla grova träd friställdes.

De åkerytor som finns inom reservatet idag används för betesdrift eller som slättervall för höproduktion.

Idag nyttjas inte vattenkraften inom naturreservatet. Vid den yngsta kvarnen där det än i dag finns byggnader kvar, gjordes restaureringsåtgärder år 2016 för att förstärka äldre dammvallar och värna kulturmiljön. Dessutom togs vandringshinder bort och sten lades tillbaka i åfåran för att återställa viktiga livsmiljöer. Denna sträcka är idag återställd som kulturmiljösträcka där man kan se lämningar från tidigare vattenanvändning.

Figur 9: Åsträckan vid den yngsta kvarnen i Örseryd är idag en kulturmiljösträcka med lämningar från gamla kvarnar, samtidigt som vandringshinder är borttagna. (Foto Annika Smålander oktober 2025).

Fritidsfiske bedrivs i ån. Fisket ingår i Fiskevårdsområdet Bräkne-Hoby norra FVOF och det finns möjlighet att köpa fiskekort. Fiskesäsongen är hela året med undantag för öring som är tillåtet att fiska från 1 mars till 30 september. Tillåtna fiskemetoder är mete, spinn och flugfiske. I strömmande vatten är mete ej tillåtet. I Örseryd finns flera och långa strömsträckor. Den invasiva signalkräftan har planterats in och fiskas i vattendragssträckan. Den tidigare förekommande flodkräftan är utdöd i Bräkneån.

Jakten är inte reglerad i området, vilket innebär att jakträttsinnehavare har rätt att jaga de djur som ingår i jakträtten, samt utföra de transporter och skötselåtgärder som krävs för jaktutövandet. Vid körning i terräng ska särskild försiktighet iaktas för att undvika skador på mark, vatten och vegetation. Det är förbjudet utan Länsstyrelsens tillstånd att utfodra vilda djur, använda åtel eller sätta ut saltsten till vilt.

2.4 Klimatpåverkan

Klimatförändringar kan komma att påverka naturområden inom reservatet. Den skötsel som tidigare varit lämplig kan då behöva anpassas efter nya omständigheter. De pågående klimatförändringarna innebär att torka och värmeböljor kommer att bli allt vanligare. Under referensperioden 1971–2000 var antalet högsommardygn per år för Blekinge län 13,4 enligt SMHI. Om klimatet utvecklas enligt utsläppsscenario RCP 8,5 kommer antalet högsommardygn att öka med ytterligare 21,8 dygn för perioden 2041–2070 jämfört med referensperioden. En längre period utan nederbörd kan leda till allvarlig torka.

Klimatscenarierna visar tydligt att *vegetationsperiodens* längd ökar och att den kommer att fortsätta öka i framtiden, vilket kan påverka reservatets artsammansättning. Idag är vegetationsperioden i Blekinge 211 dagar, men i ett framtida klimat (år 2041–2070) beräknas den öka med 64 dygn (RCP 8,5). En förlängd vegetationsperiod kan delvis ge positiva effekter. Bland annat får gamla träd en bättre tillväxt och kan klara insekts- och svampsjukdomar bättre. En längre vegetationsperiod ger dock mer avdunstning från vegetationen, vilket i sig bidrar till vattenbrist under sommarhalvåret, då avdunstningen bedöms bli större än nederbörden. Behovet av vegetationsröjningar kommer också öka. Avsaknad av frost under vintern och en varmare och fuktigare vintertemperatur bedöms gynna skadegörare, invasiva främmande arter och sjukdomar. Ett varmare klimat innebär också att arter i behov av vintervila får svårare att klara sig.

2.4.1 Flöden i Bräkneån

Medel tillrinningen kommer att förändras i Bräkneån med ökad tillrinning under vinterhalvåret på grund av mer nederbörd och mildare vintrar. Under sommarmånaderna kommer tillrinningen i stället att minska beroende på högre temperaturer och längre växtsäsong. Detta innebär att flödena i vattendraget kommer minska under sommarmånaderna. Relaterat till detta förväntas risken för erosion öka med ett förändrat klimat och höga flöden under vintern. Sveriges geologiska undersökningar (SGU) har bedömt att Bräkneåns kantlinje har potentiellt hög eroderbarhet inom reservatet där strandkanten utgörs av sand, grus, lera eller silt (högsta klassen).

2.4.2 Klimatpåverkan på vatten och våtmarker

Klimatförändringar kommer att påverka Bräkneåns flöden med större risk för uttorkning i delar av vattendraget. Högre temperaturer och längre växtsäsong leder till ökad avdunstning och ett ökat behov av vatten till växtligheten, vilket tillsammans ger mindre vatten till vattendraget. Högre vattentemperaturer kan påverka vattnets kvalitet och orsaka syrebrist och algbloomning i mer stillastående partier av vattendraget. Detta i sin tur påverkar den biologiska mångfalden i vattendraget genom att viktiga livsmiljöer för vattenlevande arter försvinner samtidigt som tillgången på föda minskar och lokalt utdöende av arter kan ske där vattendraget torkar ut. Musslor är mycket känsliga för temperaturhöjningar och de effekter som detta innebär. Hydrologisk återställning av vattendraget och omgivande svämplan är därför viktig för att motverka dessa klimateffekter och öka området förmåga att hushålla och magasinera vatten i omgivande svämplan.

Även vid extrema skyfall och stigande vattennivåer är det värdefullt med vattenhållande förmåga i mader och svämskogar, dessa kan dämpa de negativa effekter som höga flöden kan orsaka med översvämningar och erosion vid vägar, odlingsmark och bebyggelse.

2.4.3 Klimatpåverkan på skog och hävdade marker

Högre temperaturer och längre vegetationsperiod, samt minskad årlig översvämning kan leda till igenväxning av maderna genom att träd och buskar får möjlighet att etablera sig. Detta kan medföra ett ökat behov av skötselåtgärder. Torka och insektsangrepp kan påverka trädslagsfördelningen i framtiden. Värmetåliga trädslag som tall och ek förväntas klara sig bättre och andelen av dessa trädslag kommer troligen att öka samtidigt som andelen gran minskar på grund av torka och insektsangrepp till exempel granbarkborre-angrepp. Tillgängligheten i reservatet kan påverkas genom att döda granar hamnar på olämpliga platser och i vissa fall är omöjliga att transportera ut ur reservatet. Farliga träd som hotar att hamna på stigar och vägar måste därför hanteras. Hävdade fuktiga mader kan komma att utgöra en viktig foderresurs både som slåtter- och betesmark under år med extrem torka.

2.5 Källförteckning

Litteratur, rapporter, underlagsmaterial, mm

Artdatabankens rödlista (2025) (förteckning över hotade arter), SLU. [Rödlistade arter i Sverige 2025 | slu.se](#)

Havs- och vattenmyndigheten (2020), Åtgärdsprogram för flodpärlmussla, *Margaritifera margaritifera* (Linnaeus, 1758) rapport 2020:19. [Åtgärdsprogram för flodpärlmussla - Publikationer - Data, kartor och rapporter - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#)

Lundberg, S., Bergengren, J. & von Proschwitz, T. (2006.) Åtgärdsprogram för bevarande av tjockskalig målarmussla (*Unio crassus*), Naturvårdsverket. Rapport 5658. [Åtgärdsprogram för bevarande av tjockskalig målarmussla - Publikationer - Data, kartor och rapporter - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#)

Länsstyrelsen Blekinge (2022), Bevarandeplan för Natura 2000-område SE0410168 Bräkneån, fastställd uppdaterad bevarandeplan. [Skyddad natur \(naturvardsverket.se\)](#)

NaturFokus och Ronneby kommun, Projekt restaureringsåtgärder Bräkneån (2023–2026), Bräkneån 4 sträcka 80 – 89, [Restaureringsåtgärder Bräkneån och Listerbyån - ronneby.se](#)

Bertil Ohlsson (1971.) Ortsnamnen i Blekinge län, på offentligt uppdrag utgivna av ortsnamnsarkivet i Uppsala, del 2, Bräkne Härad, territoriella namn.

Kartor

Artportalen utdrag. (2025): <https://www.artportalen.se>

Lantmäteriet (2025) Historisk karta, 1838 Laga skifte, Bräkne-Hoby socken, Örseryd nr1, <https://historiskakartor.lantmateriet.se/>

Lantmäteriet (2020) Häradsekonomska kartan, Tararp, 4–20, Backaryd 4–33, 1915–1919

Lantmäteriet (2025). Ekonomiska kartan 1975: <https://www.lantmateriet.se/sv/kartor/vara-karttjanster/Historiska-kartor/Arkiven-som-ingar/Rikets-allmanna-kartverks-arkiv---RAK/>

Lantmäteriet (2025). Historiska ortofoton, 1960-tal, 1970-tal: <https://www.lantmateriet.se/sv/kartor/vara-karttjanster/Historiska-kartor/Arkiven-som-ingar/Rikets-allmanna-kartverks-arkiv---RAK/>

Lantmäteriet (2025) visningstjänst ortofoto: <https://www.lantmateriet.se/sv/karttor/vara-karttjanster/Historiska-kartor/Arkiven-som-ingar/Rikets-allmanna-kartverks-arkiv---RAK/>

Sveriges Geologiska Undersökningar SGU (2025.) Kartvisare. Berggrund 1:50 000 – 1:250 000: <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-berg-50-250-tusen.html>

Sveriges Geologiska Undersökningar SGU (2025). Kartvisare. Jordarter 1:25 000 – 1:100 000: <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-25-100.html>

Sveriges Geologiska Undersökningar SGU (2025.). Kartvisare, Stränders jordart och eroderbarhet: <https://apps.sgu.se/kartvisare/>

Inventeringar

Fornlämningar och kulturhistoriska lämningar. (2025). L1978:5533 Kvarn, L1978:5532: Kvarn, L1978:6087 Hamnanläggning, L1978:6088: Träindustri (sågkvarn), L2022:6222 Dammvall, L1978:2779: Lägenhetsbebyggelse, L1978:2743 Textilindustri, L1978:2041: Färdväg. [Fornsök](#)

John Persson. Trollsländsinventering i västra Blekinge (2007). Rapport 2007:23. Utgivare Länsstyrelsen Blekinge.

John Persson. 2008. Trollsländsinventering (2008). Inventering av skyddsvärda samt Natura 2000-områden i Blekinge, Rapport 2008:34. Utgivare Länsstyrelsen Blekinge.

Länsstyrelsen Blekinge. (2004.) Rapport svampinventering Hålabäck, Siesjö och Valje 2004. Opublicerad rapport.

Länsstyrelsen Blekinge. (2017). Vattenanknutna kulturmiljöer vid Bräkneån, Rapport: 2017:20.

Länsstyrelsen Blekinge (2005–2022). Miljöövervakning av flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla: <https://miljodata.slu.se/MVM/> och <https://www.artportalen.se/>

Länsstyrelsen Blekinge. (2015–2020) Regionalt miljöövervakningsprogram för Blekinge län 2015 – 2020. Rapport: 2014:20.

Länsstyrelsen. Kalkeffektuppföljning, elfiske: <https://miljodata.slu.se/mvm/>

NaturFokus och Ronneby kommun, Projekt restaureringsåtgärder Bräkneån (2023–2026), Bräkneån 4 sträcka 80 – 89, [Restaureringsåtgärder Bräkneån och Listerbyån - ronneby.se](#)

Niclas Wengström, Sportfiskarna Flodpärlmusslan i Bräkneån – En värdfiskstudie inför populations förstärkningsåtgärder, (2014). Rapport 2014:15, Utgivare Länsstyrelsen Blekinge.

Petra Torebrink, Kulturhistorisk dokumentation av vattendrag i Blekinge (2005–2008), Mörrumsån, Mieån, Bräkneån och Lyckebyån. Rapport 2010:16. Utgivare Länsstyrelsen Blekinge

Roland Bengtsson. Makroalger i fyra Blekingeåar (2015). Rapport 2016:5. Utgivare Länsstyrelsen Blekinge.

Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering (1994 – 2006.)

Internetkällor

Artdatabanken (2025). [Välkommen till Artportalen - Artportalen](#)

Jordbruksverket (2025). Databasen TUVA: [Databasen TUVA - Jordbruksverket.se](#)

Lantmäteriets historiska kartor (2025) [Historiska Kartor och Akter \(lantmateriet.se\)](#)

Jordbruksverket (2025). Databasen TUVA: [Databasen TUVA - Jordbruksverket.se](#)

[Restaureringsåtgärder Bräkneån och Listerbyån - ronneby.se](#)

Riksantikvarieämbetets fornsök (2025). [Fornsök](#) Hämtat 2025-11-04

[Signalkräfta – regler för fiske och hantering - Kräftfiske - Fiske och handel - Havs- och vattenmyndigheten](#)

Skogsstyrelsen (2025). Skogens pärlor: [Kartor \(skogsstyrelsen.se\)](#)

SMHI klimatscenarier (2025): [RCP scenarier | SMHI](#)

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU (2025). [Databasen för provfiske i vattendrag - SERS | Externwebben \(slu.se\)](#)

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU. (2025). [Miljödata MVM - Start \(slu.se\)](#)

Sveriges Geologiska Undersökningar SGU (2025). [Kartvisare](#)

VISS (Vatteninformationssystem Sverige) (2025). BRÄKNEÅN: Östersjön – Lillån: [Välkommen till VISS \(lansstyrelsen.se\)](#)

3 Planerad markanvändning och skötsel

Syftet med skötselplanen är en långsiktig och sammanhållen skötsel för området, som gynnar natur- och friluftslivsvärden i enlighet med naturreservatets syfte. Planen är vägledande, men inte juridiskt bindande. Möjligheterna att genomföra planerade åtgärder är beroende av tillgängliga ekonomiska resurser för skötsel av länets naturreservat.

3.1 Övergripande mål för skötseln

Målet med naturreservatets skötsel är att bevara och återskapa livsmiljötyper i berörd del av Bräkneåns dalgång. Områdets stora variation av livsmiljöer och höga artrikedom ska bevaras och utvecklas. Dessa värden är kopplade till ett naturligt vattendrag med väl fungerande svämplan, naturliga fodermarker med hävdgynnad flora, samt lövskogsdominerade branter med naturskogskvaliteter. För att långsiktigt säkerställa limniska livsmiljöer och gynna prioriterade limniska arter, är det nödvändigt med återställning av vattendraget. Det behövs åtgärder för att säkerställa åns vattenhushållande förmåga, skapa fria vandrings-vägar och motverka uttorkning. Målet med skötseln är också att naturreservatet ska vara tillgängligt för friluftslivet, ge besökare möjlighet att uppleva reservatets stora variation av natur- och kulturupplevelser.

3.2 Generella riktlinjer

3.2.1 Allmänt

Skötselåtgärder i och vid ån ska inriktas mot att skapa en naturlig flödesdynamik för vattendraget. Detta innebär en ökad konnektivitet, såväl sidledes som upp och nedströms, samt att vattendragets svämplan översvämmas årligen. Viktiga bestämmande sektioner (*naturliga trösklar*) ska återställas för att säkerställa vattendragets vattenhushållande förmåga och vandringshinder för limniska arter ska tas bort. Biotopvårdande åtgärder ska göras för att återskapa viktiga limniska livsmiljöer som är nödvändiga för prioriterade limniska arter.

Kantzonerna mot ån ska vara ekologiskt funktionella. Det innebär att de ska domineras av lövträd och buskar, möjligen med inslag av gammal tall och enstaka gammal gran. Kantzonen mot ån ska fungera som energikälla för vattenlevande organismer, samt leverera död ved till vattnet, beskugga vattnet, filtrera och rena inströmmande vatten samt förhindra erosion av strandkanterna. Kantzonerna ska domineras av lövträd där skogsmarken når ner till ån, med enstaka inslag av barrträd. Där vandringsleder går längs ån kan träd- och buskbård tillåtas vara glesare för att möjliggöra upplevelse av vattendraget. Maderna ska hävdas så nära åkanten som det är möjligt och kantzonen mellan mad och å ska i huvudsak vara fri från träd och buskar.

Död ved i vatten skapar skyddade uppväxtmiljöer för fiskyngel och bidrar starkt till att höja fisktillgången i Bräkneån. Träd och grenar som faller i vattnet ska därför lämnas kvar orörda, såvida det inte finns risk för omfattande uppdämning eller att de transporteras i väg nedströms och där kan utgöra hot eller skapar olägenhet för olika typer av anläggningar, exempelvis broar och vägar. De får då flyttas till lämpligare plats i eller utmed Bräkneån. Reservatsförvaltaren bör göra en överenskommelse med anläggningsinnehavare inom naturreservatet om hur de i akuta ärenden ska hantera träd/död ved i vattnet som hotar berörda anläggningar, så anläggningsinnehavare kan flytta träden/den döda veden till i förväg utpekade, lämpliga platser vid Bräkneån, samt i efterhand informera Länsstyrelsen.

Vid skötselåtgärder ska värdefulla strukturer för växt- och djurlivet sparas, såsom grova träd, senvuxna träd, hålträd, boträd, blommande buskar, stående döda eller döende träd, samt vindfällan och lågor såväl på land som i vatten. Vidkroniga träd och hamlingspräglade träd, som tidigare vuxit mer öppet, ska om möjligt frihuggas. Mot avverkningsytor, åkrar, hagar och andra öppna områden ska variationrika bryn skapas med stort inslag av blommande och bärande buskar och träd av varierande ålder.

Andelen gran ska minskas i reservatet. Gran som konkurrerar med värdefulla lövträd och tall ska avverkas. Där det är möjligt ska den avverkade granen tas ut ur reservatet för att undvika granbarkborreangrepp. Där det inte är möjligt att ta ut granen ska trädet avverkas så de blir liggande lågor på marken eller alternativt högstubbar. De får inte bli hängande och utgöra fara för besökare. Vid behov får stammarna kapas och läggas på marken. Om det finns risk för spridning av granbarkborre kan avverkad gran som lämnas kvar i reservatet barkas.

Föryngringsåtgärder för tall kan bli aktuella om tallen inte föryngrar sig naturligt. Detta kan ske genom utglesning av trädskiktet runt lämpliga frötallar, kombinerat med manuell luckhuggning och manuell åtgärd för att skapa mindre markblottor. Tallplantor som kommer upp kan behöva skyddas mot viltbete till exempel genom stängsling, burar eller annan betesavvisande metod.

Alla skötselåtgärder inom reservatet, till exempel nedtagande och uttransport av träd och ris, ska ske vid en tidpunkt och på sådant sätt att skador på mark och vatten undviks, samt störning av vedinsekters fortplantning samt påverkan på växt-, svamp- och djurliv i övrigt undviks.

Vid röjningsåtgärder bör lägsta möjliga stubbhöjd eftersträvas för att skada vilande knoppar vid basen och motverka återväxt. Då minskar antalet stubbskott, liksom behovet av upprepad röjning.

Vägar, markerade stigar och vandringsleder ska vara framkomliga och trädskiktet intill dessa ska ses över regelbundet. Döda eller döende träd tas åt sidan om de kan utgöra fara för allmänheten. Träd som fallit eller hotar falla ned över befintliga stigar, vandringsleder, stängsel, kulturhistoriska lämningar, angränsande åkermarker, tomter, samt övriga marker som gränsande till reservatet får fällas, kapas, flyttas och lämnas kvar på lämpliga platser inom reservatet. Kan fara undanröjas genom att lövträden beskärs, ska de inte avverkas. Om möjligt görs högstubbar av träden. Vindfällan och lågor, främst av gran, som hindrar betesdriften eller på annat sätt försvårar att syftet med naturreservatet uppnås, får flyttas till andra delar av reservatet eller transporteras ut.

Om det handlar om stora mängder döda eller döende gran kan delar av dessa tas ut ur området. Detta gäller även vid avverkning av lövträd i samband med återställningsåtgärder i vattendraget, där mängden lövträd kan bli för stor för att placeras ut inom naturreservatet. Döda eller döende granar som hotar att falla över fastighetsgräns mot intilliggande fastigheter som ligger utanför reservatet ska tas bort, så de inte påverkar angränsande fastighet negativt.

Grenar och toppar av ek och bok, samt andra ädellövträd och hassel, bör lämnas kvar i högar på solexponerade platser, helst i sydvända bryn. Åtgärden gynnar flera ovanliga

skalbaggar som länen i sydöstra Sverige har ett stort ansvar för att bevara. Färskt lövvirke som ska flisas eller upplag av massaved eller virke, bör inte lagras i eller i direkt anslutning till naturreservatet under vedinsekternas huvudsakligaste flygtid (perioden april-juli), såvida det inte kan ske på ett för vedinsekterna säkert sätt. Veden attraherar vedinsekter från långa avstånd och forslas den bort för flisning förstörs fortplantningsbiotopen. Övertäckning med fångstved ovanpå kan vara en fungerande metod om virket behöver lagras i reservatet. Metoden bör även tillämpas vid eventuell lagring i närheten av naturreservatet.

Det är tillåtet att ha betesdjur inom samtliga skogar i naturreservatet, med undantag för blockig brant terräng där betesdjuren inte kan ta sig fram på grund av risk för skador och där det saknas fodervärden. För att påskynda trädens åldrande och utvecklingen av viktiga livsmiljöer såsom mulm och håligheter är det tillåtet att veteranisera lämpliga träd genom riktade åtgärder.

Inventering av eventuell förekomst av invasiva främmande arter ska göras inom hela reservatet och vid behov ska en åtgärdsplan upprättas. Bekämpning och övervakning ska ske så att de invasiva arterna inte återkommer med fröföryngring, återväxt eller nyetablering. Om förekomst av invasiva arter eller andra för regionen främmande arter, sjukdomar eller angrepp på växt- och djurliv blir ett problem inom naturreservatet, ska detta hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter. Vid planering av åtgärder inom naturreservatet ska förebyggande åtgärder vidtas för att förhindra oavsiktlig spridning av främmande invasiva arter till reservatet, via exempelvis maskiner eller andra redskap. Vid förekomst av invasiva främmande arter ska samtliga maskiner som arbetar i vattendraget eller inom andra områden i reservatet rengöras noga både före och efter utförda åtgärder i reservatet för att undvika spridning av dessa arter. Gul skunkkalla är en invasiv växt som är känd i området, den förekommer i vattendraget och i omgivande svämplan. Andra främmande expansiva arter i området är klasespirea och blekbalsamin som sprider sig i vissa delar nära ån och i öppen angränsande mark. Även signalkräfta finns i området och omfattas av regler för fiske och hantering (se Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om hantering av signalkräfta (HVMFS 2019:21).

Vid bekämpning av sjukdom eller andra typer av angrepp ska största möjliga hänsyn tas till områdets bevarandevärden och inte fler åtgärder vidtas än vad som är nödvändiga. Åtgärderna får inte hota naturreservatets syfte.

Kulturrhistoriska lämningar såsom fornlämningar i form av kvarnlämningar, fasta fiskeanordningar, äldre vägsträckning, samt övriga lämningar såsom stenmurar och odlingsrösen ska bevaras och synliggöras. Detta sker praktiskt genom att de hålls fria från uppväxande sly och buskar samt synliggörs från stigar och vandringsleder. Stenar som fallit ner från stengården och odlingsrösen läggs tillbaka. Ny sten får inte läggas på kulturrhistoriska lämningar, om det inte görs i syfte att restaurera objektet. Kulturlämningar får inte skadas enligt föreskrifterna i Kulturmiljölagen (1988:950).

Bevarande av genetiskt lokala varianter av arter är också viktigt i bevarandet av biologisk mångfald. Om det av naturvårdsskäl behöver planteras in organismer i naturreservatet ska lokalt genmaterial i första hand användas. Genmaterial av främmande proveniens får endast användas om det är av stor vikt ur naturvårdssynpunkt för förstärkning eller återintroduktion av bestånd och det inte finns möjlighet att producera lokalt genmaterial. Så nära besläktat genetiskt material som möjligt ska i så fall eftersträvas.

3.2.2 Hot och negativ påverkan

Nu pågående hot mot naturreservatets prioriterade bevarandevärden är:

- igenväxning av betesmarker och slåttermarker på grund av utebliven hävd. Anledningen till detta kan vara, brist på betesdjur eller problem med tillgänglighet för maskiner,
- torka och låga vattenstånd kan påverka livsmiljöer i vatten och våtmark negativt, vilket kan leda till förlust av arter och naturtyper genom uttorkning och igenväxning,
- ökad tillrinning på grund av mer nederbörd och mildare vintrar kan ge negativa effekter genom ökad erosion i åns kantzonen, samt ökad transport av slam och sediment i vattendraget,
- spridning och konkurrens av invasiva främmande arter, med extra fokus på akvatiska arter och terrestra arter intill ån, vilka snabbt kan spridas långa sträckor med vattnet. Exempel på sådana arter i området är gul skunkkalla, klasespirea, blekbalsamin finns vid vattendraget.
- påverkan från sjukdomar och skadeorganismer,
- inträngande gran kan tränga undan tall, ädellövträd och andra lövträd,
- bok som tränger undan andra ädellövträd,
- bristande föryngring av tall,
- vildsvin kan påverka hävdade marker negativt genom uppbökning av grässvål,
- bristande träd- och buskföryngring, som kan ge kontinuitetsbrott av bland annat äldre grova och/eller vidkroniga träd.

Hot som inte är aktuella i dagsläget är, men som kan uppstå i framtiden:

- utarmning av lokala växt- eller djurpopulationers värdefulla genetiska variation på grund av små lokala populationer, brist på livsmiljöer, samt hinder som påverkar arternas möjlighet att sprida sig (exempelvis flodpärlmussla)
- ensidigt eller för intensivt fiske,
- förekomst av mink i områden där fåglar häckar,

Ytterligare hot, som inte kan påverkas inom ramen för naturreservatets föreskrifter eller skötsel, är bland annat:

- temperaturökningar och långvarig torka,
- försurning, utsläpp av näringsämnen (övergödning), humusämnen och miljögifter kan påverka vattnets kemiska kvalitet negativt. En försämring av vattnets kvalitet kan utgöra ett hot mot den biologiska mångfalden i vattendraget,
- avvattning av fuktiga och blötablöta marker i närliggande områden.
- Förekomst av invasiva främmande arter utanför naturreservatet som innebär en risk för spridning av dessa arter in i naturreservatets livsmiljötyper. Utbredningen av parkslide, klasespirea med flera invasiva och expansiva arter i närområdet behöver hållas under uppsikt så de inte sprider sig in i naturreservatet.

3.2.3 Klimatanpassning

Klimatförändringar kan komma att kräva förändringar i skötseln av naturreservat. Förhållanden i naturområden kommer att förändras med klimatet. Den skötsel som tidigare varit lämplig kan behöva anpassas efter nya omständigheter. Det finns flera parametrar att

ta hänsyn till för anpassning till förändrat klimat. Man bör till exempel prioritera att förbättra vattenhållande förmåga i skog och våtmarker för att motverka negativa effekter som kan uppstå vid exempelvis extrema skyfall, höga flöden och långvarig torka. Dessutom bör anpassning ske för att bibehålla variationsrika miljöer med avseende på såväl topografi som makro- och mikroklimat, samt bibehålla och nyskapa viktiga strukturer som utgör livsmiljö för områdets arter till exempel förekomst av död ved i olika stadier på land och i vatten, samt gynna äldre grova träd och även ersättare till dessa. Det är viktigt att bibehålla en gynnsam åldersstruktur och artfördelning i trädskiktet för att öka områdets motståndskraft mot variationer i klimat.

Åtgärder för att bemöta klimatförändringar kan exempelvis vara:

- Trygga betesdjurens dricksvattenförsörjning, sol- och värmeskydd, betesplanering och flyttning av betesdjur under säsongen. Även kompletterande betesmarker och alternativa djurslag kan vid behov övervägas.
- Igenväxningstakten kan öka på gräsmarker, liksom kring skyddsvärda träd. Detta kan exempelvis bemötas med förlängd betessäsong eller fler betesdjur samt regelbunden röjning.
- Skogar och skyddsvärda träd kan drabbas av svamp- och insektsanknutna träd-sjukdomar, vilket kan leda till försvagning och utdöende av trädindivider. Ett artrikt, olikåldrigt och varierat trädskikt ökar områdets tålighet vid framtida klimatförändringar och skapar även förutsättning för ökad biologisk mångfald.
- Det är viktigt att gynna förnygring av efterträdare. Använd inhägnader eller burar om det behövs.
- Om nyplantering behöver ske för att bevara naturreservatets naturvärden ska i första hand lokalt genetiskt material, som är anpassade till traktens klimat, användas.
- Det är viktigt att hålla efter främmande invasiva arter som konkurrerar ut inhemska arter.

3.3 Indelning i skötselområden

Naturreservatet har delats in i 7 skötselområden (se Skötselplanebilaga 7, Skötselområden). Ett skötselområde kan bestå av flera olika ytor på olika platser inom naturreservatet, dock med samma bevarandemål och grundskötsel. Inom några skötselområden finns även delområden, med likartad grundskötsel, men där vissa åtgärder skiljer sig åt.

1. Vatten
2. Våtmarker
3. Skog med begränsad skötsel
4. Skog med skötsel (utvecklingsmark, omställning skog)
5. Naturbetesmark
6. Kultiverad betesmark
7. Övrig mark (kantzon vid väg, rastplats/parkering, vägar)

3.4 Mål och åtgärder för skötselområden

3.4.1 Skötselområde 1: Vatten

Areal: 6,0 hektar.

Livsmiljötyp inom skötselområdet:

Mindre vattendrag (3260), 6,0 hektar

Beskrivning

I naturreservatet Örseryd ingår 3 kilometer av Bräkneåns åfåra som rinner från Hålabäcksmaderna söderut genom Örseryds by. Inom reservatet är Bräkneån mycket omväxlande med långa strömsträckor som övergår i mer lugnflytande partier omgivna av svämplan, som årligen översvämmas genom naturliga variationer i vattenståndet. I norra delen av reservatet omges ån av blockrika branter. I denna del är ån bredare och djupare med lägre strömhastighet. I reservatets mellersta delar vid de äldre kvarnlämningarna mellan vägbroarna finns fina strömsträckor med lekgrus och bitvis parallella åfåror. Bottnarna domineras av sten av varierande storlek men det finns också grus och grov sand. Strömsträckorna har i varierande grad rensats på block och stenar för att möjliggöra flottning av timmer. Söderut genom Örseryds by övergår ån till att bli mer lugnflytande. I dessa meandrande delar utgörs bottensubstratet av finkorniga sediment och det finns några lite djupare hålor.

Det finns en rik tillgång på död ved i vattnet, särskilt i de n mellersta delen där vattnet strömmar lite mer. Den döda veden ger upphov till en mosaik av viktiga livsmiljöer både i vatten och i kantzonen mot land. Flodpärlmusslan som är en starkt hotad art har hittats inom Örseryds naturreservat liksom i stora delar av Bräkneån. Beståndet har dock minskat kraftigt under 1900-talet och fram till idag. Den invasiva växten gul skunkkalla har etablerat sig utmed vattendraget. Bekämpning av växten har pågått sedan år 2019 och antalet plantor har reducerats kraftigt.

Figur 10: Bräkneån har stor variation med steniga strömmande partier som övergår i mer lugnflytande delar i södra delen av reservatet (Foto Annika Smålander september 2021).

Bevarandemål

Mindre vattendrag (3260) ska omfatta en areal om minst 6,0 hektar. Vattendragssträckan inom reservatet ska ha en naturlig flödesdynamik, med en naturliknande hydrologisk regim. Åns naturliga svämplan ska vara fungerande och översvämmas årligen. Inga vandringshinder ska förekomma i huvudfåran. De prioriterade arterna flodpärlmussla, hårklomossa och utter ska finnas i området.

Ekologisk status enligt vattenförvaltningsförordningen (HVMFS 2019:25) ska vara hög inom vattenförekomsten och vattenkvaliteten ska vara tillräckligt god för att flodpärlmussla ska kunna förekomma i livskraftiga populationer. Artsammansättningen ska vara naturlig, exempelvis ska beståndet av öring vara tillräckligt stort för att på sikt möjliggöra ett livskraftigt bestånd av flodpärlmussla. Det ska även finnas lämpliga värd fiskar för den tjockskaliga målarmusslan för att på sikt möjliggöra en livskraftig population i vattendraget. Exempel på sådana fiskarter som förekommer på den aktuella vattendragssträckan är elritsa och abborre. Vattnet ska hysa arter som är typiska för mindre vattendrag, såsom de vanligt förekommande fiskarterna gädda, abborre, mört, löja, bäcknejonöga, samt de rödlistade arterna ål och lake. Det ska finnas god tillgång på lämpliga livsmiljöer för dessa arter i och i anslutning till vattendraget.

Det ska finnas viktiga strukturer som olika typer av bottensubstrat, död ved i och vid vatten, lämpliga lek- och uppväxtområden för fisk, samt ekologiskt funktionella kantzoner. Utmed Bräkneån ska kantzonerna vara lövrika med bara ett litet inslag av barrträd. Ån ska kantas av en riklig förekomst av den för området typiska arten safsa. Ett rikt fågelliv ska finnas i anslutning till vattendraget och det ska finnas livsmiljöer för uttern. Livsmiljötypens karaktäristiska artsammansättning ska bevaras utan påverkan från främmande och invasiva arter.

Hot

- Ett hot är förändringar i vattendragets struktur och processer, genom påverkan från tidigare rensning av flottled och anläggning av stensträngar. Dessa åtgärder har gjorts i syfte att underlätta flottning av timmer. Åtgärder har påverkat vattnets hastighet och konnektiviteten i sidled mellan vattendraget och dess närområde, samt förmågan att magasinera vatten i angränsande svämplan (våtmark). Detta har påverkat livsmiljöer för såväl vattenlevande arter, samt arter som lever i anslutning till vattnet. Möjligheten för växter och djur att sprida sig och fritt passera har begränsats.
- Torka och låga vattenstånd hotar livsmiljöer både i vattnet och på svämplanen. Om svämplanen inte svämmas över kontinuerligt kan detta leda till igenväxning. Restaurering av vattendragssträckan inom reservatet kan motverka uttorkning.
- Spridning av invasiva växt- och djurarter utgör ett hot. Exempel på sådana arter är gul skunkkalla som är en invasiv främmande växt som finns i vattendraget och som kan förändra livsmiljön för andra växter och djur om den inte bekämpas och övervakas. Signalkräftan är en invasiv art som planterats in i ån. Den har påverkat andra arter såsom flodkräftan negativt genom att sprida sjukdom.

Skötselåtgärder

- Kantzonerna mot ån ska vara ekologiskt funktionella, vilket innebär att de ska vara flerskiktade och heterogena, samt domineras av lövträd med inslag av vidkroniga tallar och gran ska tas bort till förmån för löv och tall.
- Där vandringsleder går längs ån kan träd- och buskbården utmed vattendraget tillåtas vara glesare för att möjliggöra utsikt och upplevelse av vattendraget.

I anslutning till maderna ska åkanten hållas fri från buskar och träd.

- Mängden död ved i vattnet ska ökas, främst i strömmande delar av vattensträckan, genom att lämpliga träd fälls ut i vattendraget. Detta för att skapa lämpliga livsmiljöer för limniska arter. Död ved i vatten skapar skyddade uppväxtmiljöer för fiskyngel och bidrar starkt till att höja fisktillgången i ån. Träd och grenar som faller i vattnet ska därför lämnas kvar orörda, såvida det inte finns risk för omfattande uppdämning eller att de transporteras vidare nedströms och där skapar allvarlig olägenhet för olika typer av anläggningar, exempelvis fornlämningar, stigar, rastplatser, broar med mera.
- Bekämpning ska ske av befintliga invasiva arter såsom gul skunkkalla och eventuella nya arter som dyker upp. Övervakning av invasiva arter och kompletterande bekämpning ska ske så länge som det är nödvändigt.

Restaureringsåtgärder

Det finns behov av åtgärder för att skapa en ökad konnektivitet i vattendraget, såväl sidledes som upp och nedströms. Åtgärder för att återställa vattendragets hydrologi bidrar även till att vattendragets svämplan översvämmas på ett naturligt sätt och att erosion i vattendragets kantzoner kan stoppas upp och igenväxning av maderna minskas.

- Lägga tillbaka den flottledsrensade stenen i vattenfåran så att vattenflödet blir mer naturligt med lämpliga livsmiljöer för fisk och andra limniska arter. Restaureringen leder även till att naturliga svämplan översvämmas årligen så att igenväxning motverkas och vattenmagasineringen förbättras. Åtgärden är i första hand aktuell i strömsträckor.
- Avlägsna stensträngar som hindrar att vatten kommer in i parallella fåror i kvillområden. Stensträngarna tas bort och stenen läggs tillbaka i åfåran.
- Återställa bestämmande sektioner som har tagits bort. Detta för att öka den vattenhushållande förmågan i vattendraget och omgivande våtmark. En bestämmande sektion utgörs av en tröskel som är en avgränsande förhöjning av botten i ett vattendrag eller vid ett sjöutlopp. Vattenståndet nedströms en bestämmande sektion påverkar inte vattenståndet uppströms sektionen.
- Förbättra livsmiljöer för fisk och stormusslor genom att omfördela bottensubstrat tillföra lekgrus och placera död ved på lämpliga platser för att återfå lämpliga livsmiljöer och en större variation.
- Restaurering av vattendraget ska ske på ett sådant sätt och vid sådan tidpunkt att det orsakar så liten påverkan som möjligt på vattenlevande organismer och omgivande kantzoner. Försiktighetsåtgärder ska vidtas innan restaureringsarbete påbörjas så att inga hotade arter skadas, detta ska ske genom utmärkning av hänsynsområden och eventuell flytt av musslor med mera.

Vid restaurering tänk på att:

- Flottningslämningar är fornlämningar och åtgärder kräver tillstånd enligt kulturmiljölagen; avvägning ska göras mellan natur- och kulturmiljövärden. En kompromiss mellan dessa intressen som kan tillämpas är att behålla flottningslämningarna intakta i vissa sträckor, samtidigt som återställning sker i andra delar där naturmiljön prioriteras.
- Om material behöver tillföras vattendraget och det finns ett tillstånd enligt Kulturmiljölagen i den aktuella sträckan, kan stenen med fördel tas från omgivande

- upplagda stenvallar som härstammar från tidigare utförda rensningsåtgärder.
- Om material behöver tillföras för att skapa lämpliga lekbottnar ska detta noga kontrolleras så att det inte orsakar spridning av invasiva arter.
 - Samtliga maskiner som arbetar i vattendraget eller inom andra områden i reservatet ska rengöras noga både före och efter utförda åtgärder i reservatet för att undvika spridning av invasiva arter.
 - Inför restaurering ska behov av anmälan eller tillstånd enligt miljöbalken och kulturmiljölagen bedömas, med stöd i genomförd biotopkartering och åtgärdsförslag.

Behov av inventeringar

Inom reservatet finns det behov av att utföra inventering av stormusslor, detta för att utreda vilka arter som förekommer samt statusen för dessa inom reservatet.

Figur 11: Bilden till vänster visar en flottledsrensad strömsträcka där stenen tagits bort och lagts i kanterna. På bilden till höger kan man se den rensade flottleden i mitten av bilden, samt hur stenar har lagts i en sträng för att hindra vattnet att rinna i sidled. Båda dessa sträckor är lämpliga att restaurera (Foto Annika Smålander september 2021).

3.4.2 Skötselområde 2: Våtmarker

Areal: 6,8 hektar, varav:

Livsmiljötyp inom skötselområdet:

Fuktängar (6410), 6,6 hektar

Högtörtängar (6430), 0,1 hektar

Svämlövskog* (91E0) 0,1 hektar

Beskrivning

Samtliga mader har under lång tid varit slåttermarker som producerat stora mängder hö till djuren. I takt med att jordbruket moderniserades har slåttern på maderna uteblivit och maderna har i stället betats. Utmed vattendragets kantzona i norra delen finns små översvåmningsytor som utgörs av högtörtäng (6430), vilka naturligt översvåmnas årligen. Här dominerar vegetationen av älggräs, hampflockel, strandlysing och topplösa. I ån finns tre mindre öar med svämlövskog som har ett trädskikt som domineras av al, även dessa översvåmnas årligen.

Maderna i Örserys by har ännu kvar en hävdgynnad vegetation med förekomst av hirsstarr och stagg. I samband med Jordbruksverkets Ängs- och betesinventeringen år 2002 noterades även jungfru Marie nycklar, jungfrulin, ängsvädd, blodrot, gulmåra, gökärt och slåttergubbe på lite torrare partier. I övrigt dominerar gräs- och starrarter såsom, tuvtåtel, blåttåtel, brunven, rankstarr med flera starrarter, samt kråklöver och kärrsilja. I området finns spår av ett gammalt översilningssystem. Den invasiva växten gul skunkkalla växer inom skötselområde två i nära anslutning till ån. Bekämpning av gul skunkkalla påbörjades år 2019.

Figur 12: På bilden till vänster betar nötkreatur på den lilla maden väster om ån. Bilden till höger visar de stora hävdade maderna samt maden längst i söder som vuxit igen med videbuskage och behöver restaureras (Foto Annika Smålander september 2022).

Bevarandemål

Arealen *fuktäng* (6410) ska vara minst 8,2 hektar och arealen *högörtäng* (6430) minst 0,1 hektar och *svämlövskog* (91E0) minst 0,1 hektar.

Naturliga hydrologiska processer i mark och i vattendraget ska påverka skötselområdets dynamik och struktur. Markerna ska översvämmas årligen. *Fuktäng* och *högörtäng* ska hållas öppna och i huvudsak fria från träd och buskar. Förekomsten av träd och buskar som kan bedömas som igenväxningsvegetation ska vara liten. *Fuktängen* ska vara välhävdad genom slätter eller bete med en hävdgynnad flora som domineras av gräs- och starrarter, med typiska arter såsom hirsstarr. I *högörtängen* ska det växa typiska arter som hampflockel, strandlysing och topplösa.

I *svämlövskogen* ska al dominera med inslag av björk och ädellövträd. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare till al och ask. Det ska finnas åtminstone måttligt med död ved, stående och liggande. Det får endast förekomma enstaka föryngring med gran. I *svämlövskogen* ska det även finnas al med socklar och enstaka hålträd. Fältskiktet ska karaktäriseras av högorter och ormbunkar, vilka gynnas av näringsrikt svämsediment. Främmande arter ska inte förekomma i *svämlövskogen*. Typiska arter av mossor, som hårklomossa, och fåglar, som mindre hackspett och spillkråka ska förekomma.

Hot

- Igenväxning av hävdade mader och övriga gräsmarker med hävdgynnad flora.
- Svårigheten att komma till markerna med slätteraggregat kan vara ett problem och om tillgängligheten inte kan lösas kan det innebära att några av maderna som klassats som *fuktäng* (6410) i stället kan betas. Om varken bete eller slätter är möjligt får dessa otillgängliga mader i stället utvecklas mot *högörtäng* (6430)
- Låga vattenstånd kan innebära att maderna inte översvämmas årligen vilket ökar risken för att de växer igen med buskar och träd.
- Invasiva främmande arter och andra expansiva arter utgör ett hot, exempelvis gul skunkkalla och klasespirea finns i området och måste bekämpas och därefter övervakas under lång tid.

Skötselåtgärder

- Maderna ska bibehållas öppna genom årliga översvämningar samt hävd. Där det inte är möjligt med slätter eller beteshävd på grund av svårigheter med tillgängligheten, ska maderna hållas öppna genom röjningsåtgärder.
- Buskar och träd som etablerar sig på maderna och i kanten mot ån ska röjas bort, med undantag för enstaka mindre buskage och träd som kan sparas på lämpliga platser till förmån för fågellivet. Riset ska samlas ihop och köras bort eller läggas på lämpliga ställen i angränsande skogsmark, där det inte påverkar maden negativt, alternativt eldas upp på plats ute på maden.
- Död ved av lövträd samt tall i kantzonen mot ån kan fällas ut i vattnet och lämnas kvar på plats. Detta för att ta bort utsiktsplatser för rovfåglar som jagar efter vadarfåglarnas ägg och ungar.
- *Fuktängar* (6410) ska hävdas årligen, i första hand genom slätter med skärande/klippande slätteraggregat och den avslagna vegetationen ska samlas upp och fraktas bort. Om betesdjur finns tillgängliga kan slättern ersättas med bete eller kompletteras med efterbete. Utebliven hävd något enstaka år, vid höga vattenstånd som gör det omöjligt att utföra slätter eller bete, är inget problem.
- Lokalt hö från närliggande artrika mader i Hålabäcksmaderna kan flyttas till maderna i Örseryd för att få in en större artrikedom genom fröföryngring.

- Bekämpa och övervaka förekomsten av gul skunkkalla. Hålla efter andra expansiva arter som spider sig utmed vattendraget till exempel klasespirea.

Restaureringsåtgärder

Maderna i Örseryds by har en varierande igenväxningsvegetation som utgörs av videbuskage, pors, sälk och annat lövsly som behöver tas bort.

- Riset ska samlas ihop och köras bort från maden eller alternativt eldas upp ute på maden. Vegetationen på maderna kan alternativt fräsas under ett eller två år för att återge maden sitt tidigare utseende.
- Maderna ska skötas med årlig slåtter alternativt slåtter med efterbete eller enbart bete om det finns tillgång till tillräckligt med betesdjur.

Maden öster om Bräkneån har inte hävdats under en längre period och är idag igenvuxen med videbuskage, pors och annat lövsly.

- Maden behöver restaureras genom fräsning av sly och buskvegetation. Maden behöver därför göras tillgängliga för slåttermaskiner. Fräsning kan behöva upprepas under några år innan den årliga slåttern kan ta vid. Ett alternativ kan vara manuell avverkning av all igenväxningsvegetation i marknivå för att undvika stubbar och sedan avlägsna riset, alternativt elda upp det på platsen. Om det är problem att elda upp riset eller köra ut det från området kan det läggas på lämpliga platser inom naturreservatet där det inte påverkar maden negativt eller försvårar slåtter och bete, till exempel i angränsande skogsmark.
- Maden behöver göras tillgängliga för slåttermaskiner. Detta innebär att tillfartsvägar måste röjas fram och förstärkas. I möjligast mån ska befintliga äldre brukningsvägar användas, men om dessa inte håller måttet för moderna maskiner ska nya tillfartsvägar anläggas i lämpliga sträckningar.
- Efter restaureringsåtgärder ska maden hävdas med skärande/klippande slåtteraggregat och den avslagna vegetationen ska samlas upp och fraktas bort. Efterbete efter slåttern kan ske.

3.4.3 Skötselområde 3: Skog med begränsad skötsel

Areal: 18,8 hektar, varav:

Livsmiljötyp inom skötselområdet:

Skötselområde 3a: *Taiga** (9010) 5,1 hektar

Skötselområde 3b: *Nordlig ädellövskog** (9020) 4,4 hektar

Skötselområde 3c: *Näringsfattig bokskog* (9110) 6,6 hektar

Skötselområde 3d: *Näringsfattig ekskog* (9190) 2,7 hektar

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av blandskogar med en varierande grad av barrträd, ädellövträd och triviala lövträd. Skogarna inom reservatet är rika på olika strukturer och livsmiljöer såsom bergbranter, block, hållar, senvuxna träd, död ved och har en stor variation vad gäller markens fuktighet alltifrån blöt, frisk till torr mark. I vissa partier är luftfuktigheten hög vilket gynnar bland annat mossor, svampar, ormbunkar och bräkenväxter.

Stenblock, bergväggar, murken död ved och trädstammar av framför allt löv utgör viktiga livsmiljöer för mossor och lavar. Stenmurar vittnar om att vissa partier har nyttjats som äng och åker.

Skötselområde 3a: Taiga

Kantzoner mot norra delen av ån utgörs av före detta utmark som betats. Öster om ån finns en blandskog där de äldsta träden är tall och där det finns en hel del bok och ek, samt enstaka lönn som tillsammans utgör en yngre trädgeneration. Tallen har gynnats av ett långvarigt utmarksbete och utgör de äldsta träden i området. Några medelålders bokar är vidkroniga med grövre stammar och kan utvecklas till gamla grova träd med vida kronor. Det finns även medelålders gran som konkurrerar med tall och ädellövträd. Närmare ån dominerar triviala lövträd såsom björk, asp och al, varav en del är riktigt gamla. Den begränsade skötseln med riktade åtgärder syftar till att gynna tall och ädellöv framför gran. Terrängen är blockig och kuperad och markskiktet utgörs av mossor och blåbärsris. På stenblocken växer rikligt med västlig hakmossa. Det finns redan död ved i området, men grovleken och mängden död ved kan öka i framtiden.

Den västra branten är mer dramatisk med större höjdskillnader och med otillgänglig blockrik mark med lodväggar. Området närmast ån är värdekärna med en stor variation av olika trädslag, såsom bok, ek, asp, björk, al, lind, rönn, sälg, samt senvuxen klen ek och bok med inslag av tall och gran. Linden växer i klippiga branter med lodväggar. Det finns gott om både stående och liggande död ved. Närmast ån finns små svämplan. I norra delen av denna kantzon avgränsas värdekärnan mot intilliggande produktionsbarrskog av en avverkad körväg. Begränsad skötsel behövs för att hålla undan gran som konkurrerar med tall och lövträd.

Figur 13: Nordvästra branten utmed Bräkneån, delområde 3a, utgörs av taiga med stort lövinslag och gamla lövträd i området. I norra delen av reservatet är Bräkneån betydligt bredare och djupare. (Foto Annika Smålander maj 2024).

Bevarandemål skötselområde 3a:

Arealen taiga (9010) ska vara minst 5,1 hektar. Området ska utgöras av olikåldrig barrblandskog med stort inslag av äldre tall och ädellövträd samt triviala lövträd såsom asp, björk och al i nedre delar av branten. Småskaliga naturliga processer, som trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, ska påverka skogens dynamik och struktur. Skogen ska vara flerskiktad med både gamla och yngre trädgenerationer. Det ska finnas rikligt med död ved i området, såväl liggande som stående, samt av olika trädslag och nedbrytningsgrad, till förmån för insekter, svampar, lavar, mossor och insekter. Det ska finnas god förekomst av hålträd med mulm till förmån för insekter, fåglar och fladdermöss.

Skötselområde 3b: Nordlig ädellövskog

Öster om ån i anslutning till åns forssträckor finns en ädellövskog på blockrik otillgänglig mark med stora block. Här finns ett stort inslag av senvuxna träd och död ved i olika former. Området har en hög luftfuktighet beroende på intilliggande forssträckor. Den blockrika marken har inte varit möjlig att odla upp och är angiven som utmark på lagaskifteskartan från 1838. Här finns en rik förekomst av hänglavar. Trädskiktet utgörs av ek, bok, lind, asp, al med inslag av gran och tall. Fältskiktet är rikt med blåsippa, myskmadra och grönvit nattviol. Det finns en rik moss- och lavflora i området.

Väster om ån norr om den befintliga kvarnen finns ytterligare ett område med nordlig ädellövskog. Det är en utpekad nyckelbiotop med lodväggar och stora block som domineras av lind och där blocken har en rik påväxt med mossor och lavar. Övriga trädslag i området utgörs av tall, ek, bok och triviala lövträd.

Figur 14: I den nordliga ädellövskogen(3b) finns en blandning av ädellövträd och lind breder ut sig i storblockig terräng (Foto Annika Smålander september 2021).

Bevarandemål skötselområde 3b:

Arealen nordlig ädellövkog (9020) ska vara minst 4,4 hektar. Ädellövträd av framför allt ek, bok och lind ska tillsammans dominera i området. Även andra ädellövträd såsom ask och lönn kan förekomma. Trädskiktet ska vara olikåldrigt med gamla, grova och senvuxna träd, samt med yngre generationer av ädellövträd som på sikt kan utvecklas till gamla träd. Det ska finnas rikligt med död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar och gamla träd med grov bark, skador, håligheter och mulm. Lundfloran ska vara riklig med arter såsom blåsippa, grönvit nattviol och svart trolldruva. Mossor som fällmossa, platt fjädermossa porellor och klippfrullania ska förekomma på träden. Svampar såsom rävticka och brandticka ska förekomma liksom lavarna rostfläck och havstulpanlav. Det ska finnas god förekomst av hålträd med mulm till förmån för insekter, fåglar och fladdermöss.

Skötselområde 3c: Näringsfattig bokskog

Öster om ån i södra delen av reservatet växer näringsfattig bokskog i en tämligen otillgänglig terräng med block och branter. Detta område har tidigare varit utmark som betats med undantag för mindre områden nära ån som nyttjats för slåtter. Bok dominerar med inblandning av avenbok, tall och triviala lövträd. I området finns enstaka äldre kjolgranar som vuxit upp i ett mer öppet tillstånd, dessa utgör viktiga livsmiljöer för insekter, svampar, lavar och mossor och ska sparas. Det finns även en hel del yngre gran som konkurrerar med lövtäd och tall. I området finns död ved i olika former.

Figur 15: Näringsfattig bokskog i den blockrika östra branten (Foto Annika Smålander september 2022).

Bevarandemål skötselområde 3c:

Arealen näringsfattig bokskog (9110) ska vara 6,6 hektar. Bok ska utgöra ett dominerande inslag, men det ska även finnas inslag av andra ädellövträd, samt avenbok, asp, sälg med flera triviala lövträd. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare till gamla bokar. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Gamla träd av bok, asp, och sälg, ska vara allmänt förekommande, liksom enstaka gammal grov ek och gran. I området ska det förekomma rikligt med död ved i olika former, inklusive levande träd med döda träddeklar. Inväxande träd ska inte tillåtas skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. Det ska finnas god förekomst av hålträd med mulm till förmån för insekter, fåglar och fladdermöss.

Skötselområde 3d: Näringsfattig ekskog

Även detta område har tidigare varit betad utmark med undantag för fuktigare delar nära ån och det lilla kärret som tidigare varit slåttermark. Ett dike har grävts genom kärret där det i dag växer en hel del yngre al, men även enstaka äldre al. Trädskiktet domineras av ek och här finns ekar som har vuxit upp när marken varit betydligt öppnare. Dessa ekar har grövre stammar, bredare kronor och grövre grenar. Det har tidigare funnits fler gamla hagmarkekar

inom området, tyvärr har flera av dessa ekar avverkats i ett tidigare skede. Idag finns det en hel del bok som konkurrerar med dessa värdefulla ekar. Ekskogen ingår i en betesfälla tillsammans med intilliggande åkermark.

Bevarandemål skötselområde 3d:

Arealen *näringsfattig ekskog* (9190) ska vara minst 2,7 hektar. Småskaliga naturliga processer som till exempel trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur. Trädskiktet ska domineras av ek med inslag av bok och tall, samt triviala lövträd. Det ska finnas föryngring av nya träd som efterträdare av ek och tall. Eken ska gynnas framför bok och tall. Det ska finnas rikligt med död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar och gamla träd med grov bark, skador, håligheter, mulm eller döda delar. Det ska finnas gamla träd såsom senvuxen ek i branter. Det ska även finnas friställda äldre grova ekar med vida kronor. Området ska betas tillsammans med intilliggande åkermark.

En alternativ målbild inom området är trädklädd betesmark (9070) i de partier där det finns förekomst av äldre ekar med vida kronor. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska förekomma genom en mosaik mellan täta respektive öppna och glest beskogade delar. Typiska arter av mossor, lavar och svampar ska finnas, till exempel fällmossa som är en signalart. Det ska finnas god förekomst av hålträd med mulm till förmån för insekter, fåglar och fladdermöss.

Hot

- Förtätning minskat ljusinsläpp
- Gran konkurrerar ut ädellöv och tall.
- Bok konkurrerar ut ek och tall.
- Avsaknad av föryngring som på sikt kan bli ersättningsträd för döende gamla grova träd som är naturvärdesträd.
- För lite död ved och avsaknad av hålträd.

Skötselåtgärder

I området utförs begränsade skötselåtgärder som syftar till att gynna ädellöv och tall framför gran. Mindre partier med gammal gran och död ved av gran som utgör livsmiljö för insekter, svampar, mossor och lavar ska dock sparas. Enstaka yngre granar ska sparas som ersättare för den äldre generationen av gran i anslutning till dessa platser. Inom hela skötselområde 3 ska bok avverkas om de konkurrerar med viktiga naturvärdesträd, såsom gammal tall, äldre spärrgreniga ekar och senvuxen ek. Naturvärdesträd såsom äldre vidkronig ek, samt lind, lönn, ask, gammal asp, sälg och björk som behöver mer utrymme och ljus, ska friställas.

- I delområde 3a (*taiga*) ska gran som konkurrerar med ädellöv och tall avverkas eller alternativt ringbarkas. Gamla tallar behöver frihuggas så att de kan fortsätta leva och bli riktigt gamla. I samband med avverkning av gran kan det skapas luckor i trädskiktet för att underlätta föryngring av ek och tall. Det kan behövas mer aktiva åtgärder för att föryngra tall och ek, såsom skydd mot viltbete och plantering av lokalt plantmaterial i luckor.
- I delområde 3b (*nordlig ädellövskog*) gynnas lind, ek, lönn, ask och tall framför bok och gran.

- I delområde 3c (*näringsfattig bokskog*) ska gran vid behov avverkas för att gynna bok och andra lövträd
- I delområde 3d (*Näringsfattig ekskog*) ska grova spärrgreniga ekar som vuxit upp i ett öppnare landskap frihuggas. Hela delområdet ska betas tillsammans med intilliggande före detta åker.
- Avverkad gran tas ut ur området där det är möjligt.
- Luckhuggning för föryngring av viktiga naturvärdesträd ska ske vid behov.
- Extensivt bete är tillåtet inom hela skötselområde 3.

Restaureringsåtgärder

- Det befintliga diket i kärret inom delområde 3d, ska läggas igen eller alternativt pluggas, så att en naturlig hydrologi återställs i området.

Behov av inventeringar

Inventering av svampar, mossor och lavar.

3.4.4 Skötselområde 4: Skog med skötsel

Areal: 7,6 hektar, varav:

Skötselområde 4a: produktionsskog med gran som ska avverkas och ställas om, 2,1 hektar

Skötselområde 4b: lövskog utvecklingsmark, 1,6 hektar

Skötselområde 4c: barrdominerad utvecklingsmark, 3,9 hektar

Beskrivning skötselområde 4a

Området utgörs av snart avverkningsmogen granskog som ska avverkas av markägaren senast år 2030. Produktionsskogen ska ersättas med blandskog som domineras av lövskog med stort inslag av tall och ädellöv.

Bevarandemål skötselområde 4a

Omställning av skog, området ska utvecklas mot målnaturtyper som *näringsfattig ekskog*, *näringsfattig bokskog*, *lövrik taiga* eller *nordlig ädellövskog*, beroende på markförhållanden, med fokus på biologisk mångfald. Trädskiktet ska på sikt vara flerskiktat och olikåldrigt, med både äldre och yngre trädgenerationer, och trädåldern samt mängden död ved ska öka över tid. Ädellövträd ska dominera, och där tall och ek förekommer ska dessa gynnas framför bok. Gran ska endast förekomma som enstaka träd, medan triviala lövträd såsom björk, sälg, asp och al ska förekomma i lägre belägna eller mer fuktiga partier. Blockiga partier och kantzoner mot öppna ytor ska innehålla äldre, grova och friställda träd, och död ved samt hålträd ska finnas för att gynna fåglar, fladdermöss samt hotade arter av svampar, mossor och lavar.

Beskrivning skötselområde 4b

Området utgörs av ett yngre mycket tätt lövskogsbestånd på blockig mark. I området finns inslag av äldre bok och ek samt en del gran som konkurrerar med lövträden. Ju närmare ån man kommer desto större är inslaget av triviallöv såsom björk, asp, al och sälg. Det finns även inslag av gran. Området avgränsas mot söder av ett staket och gränsar till den trädklädda betesmarken.

Bevarandemål skötselområde 4b:

Utvecklingsmark mot målnaturtypen näringsfattig ekskog (9190) eller alternativt i lägre belägna delar till näringsfattig bokskog (9110) med dominans av ek och bok. Ner mot ån ska det växa triviala lövträd, bland annat björk, sälg, asp och al. Det ska finnas gammal senvuxen ek i blockiga partier. I kantzoner mot öppen mark och i öppna luckor ska det finnas grövre friställda ekar och bokar. Trädåldern och mängden död ved ska öka. Området ska ha en varierad struktur med öppna och mer slutna partier. Trädskiktet ska på sikt vara flerskiktat och olikåldrigt, med både äldre och yngre trädgenerationer, dessutom ska trädåldern samt mängden död ved ska öka över tid.

En alternativ målbild om det finns tillgång till betesdjur är trädklädd betesmark (9070), där friställda ekar kan utvecklas till grova ekar med vida kronor och en hävdgynnad flora kan vandra in från intilliggande betesmark. Lämpliga unga träd ska nyhamlas.

Beskrivning skötselområde 4c

Skötselområdet består av 2 områden öster om Bräkneån. Det norra området utgörs av blandskog som har en blandning av yngre lövträd och spridda medelålders lövträd, samt ett större inslag med gran. Den äldsta generationen av lövträd har vuxit upp i ett öppnare landskap som med tiden slutit sig allteftersom beteshävden och åkerbruket har upphört. I de delar av området som domineras av gran finns spår från tidigare åkerbruk. Åkerytorna har idag vuxit igen med yngre gran. I blockiga branter finns gamla granar och död ved av gran som utgör viktiga livsmiljöer för insekter, svampar, mossor och lavar. Längst ner i söder öster om ån finns en tidigare odlad yta som för drygt 30 år sedan planterades igen med tall. Närmare ån är inslaget stort av björk, asp, al och sälg.

Figur 16: I delområde 4c (det norra området) finns en äldre trädgeneration av bok. De yngre träden har vandrat in efter att betet upphört och de små åkerytorna har lämnats för att växa igen. Markvegetationen är rik med bland annat blåsippa (Foto Annika Smålander september 2021).

Bevarandemål skötselområde 4c:

Utvecklingsmark mot nordlig ädellövskog (9020) och/eller näringfattig bokskog eller ekskog (9110, 9190), beroende på markförhållanden, med fokus på biologisk mångfald. Trädsiktet ska på sikt vara flerskiktat och olikåldrigt, med både äldre och yngre trädgenerationer, och trädåldern samt mängden död ved ska öka över tid. Ädellövträd ska dominera, och där tall, ek, lind, lönn och ask förekommer ska dessa gynnas framför bok. Gran ska förekomma i blockiga partier där granen har lång kontinuitet med gamla granar och död ved av gran, som utgör livsmiljö för hotade arter av insekter, svampar, lavar och mossor. Det ska finnas en rik förekomst av hålträd med mulm till förmån för insekter, fåglar och fladdermöss. En alternativ målbild i vissa tidigare betade och/eller odlade ytor är *trädklädd betesmark* (9070) där friställda ekar kan utvecklas till grova ekar med vida kronor. Genom att öppna upp tidigare betade eller odlade ytor, bildas en luckig struktur i området med en variation av öppna och mer slutna delar vilket gynnar biologisk mångfald. Detta förutsätter att det finns tillgång till betesdjur.

Hot skötselområde 4

- Inväxande gran som konkurrerar ut ädellöv, tall och triviallöv.
- Bok som konkurrerar ut övriga ädellövträd och tall.
- Avsaknad av föryngring som på sikt kan bli ersättningsträd för döende gamla grova träd som är naturvärdesträd.
- Brist på död ved som är livsmiljö för insekter, svampar, mossor och lavar.

Engångsåtgärder /Istandsättningsåtgärder skötselområde 4a

I skötselområde 4a ska slutavverkning av gran ske i produktionsskogen. Avverkningen sker i markägarens regi, som avverkar och tar hand om virket senast år 2030. Förekommande tallar och lövträd ska sparas i samband med avverkningen (ytterst få lövträd och tallar förekommer dock i området). Bestående spårbildning ska undvikas i möjligaste mån.

Skötselåtgärder skötselområde 4a

- Föryngringen ska ske genom naturlig föryngring av lövträd. Ädellöv ska gynnas framför triviallövträd där de dyker upp.
- Om det inte blir någon föryngring av tall kan det planteras ett glest skikt av tallplanter på lämpliga platser. Dessa tallar kan behöva skyddas mot viltbete och konkurrens från andra trädslag. Föryngring av gran ska hållas efter.

Skötselåtgärder skötselområde 4b

- Området är i stort behov av gallring för att gynna ädellövträd samt befintliga äldre naturvårdsträd, samt yngre kommande ersättningsträd.
- Där det växer gammal tall, senvuxen ek och äldre grov ek ska dessa trädslag gynnas framför bok.
- Förekommande lind, lönn, alm och ask ska gynnas.
- Gran ska avverkas och tas ut ur området där det är möjligt.
- Äldre triviala lövträd såsom al, sälg, asp, rönn med flera arter gynnas så att de kan ge upphov till död ved i olika former.

Skötselåtgärder skötselområde 4c

- Gran ska avverkas i området, förutom i blockiga partier där det finns en lång träd-kontinuitet av äldre gran och död ved av gran som utgör livsmiljö för hotade arter. I dessa blockiga partier ska yngre gran som kan ersätta gamla granar sparas.
- Gran som avverkas ska tas ut ur området, där det är möjligt.
- Där det växer gammal tall, senvuxen ek och äldre grov ek ska dessa trädslag gynnas framför bok.
- Förekommande lind, lönn, alm och ask ska gynnas.
- I anslutning till ån ska äldre triviala lövträd såsom al, säl, asp, rönn med flera arter gynnas så att de kan bli gamla och ge upphov till död ved i olika former.
- Tallen som planterats på före detta åkermark längst i söder ska avverkas. I övre kantzonen mot intilliggande bokskog kan ett mindre antal tallar sparas för att på sikt utvecklas till naturvärdesträd.
- Befintligt dike som avvattnar skogsmark på intilliggande fastighet (Örseryd 1:3) ska rensas vid behov (cirka 30 till 50 meter), därefter ska vattnet översila marken på väg ner mot ån. Diket går i gränsen mellan skötselområde 4c och 3b.

3.4.5 Skötselområde 5: Naturbetesmark

Areal: 8,7 hektar, varav:

Livsmiljötyp inom skötselområdet:

Silikatgräsmarker (6270), 1,3 hektar

Trädklädd betesmark* (9070), 7,4 hektar

Beskrivning

Naturbetesmarken utgörs av ett kuperat landskap med berg i dagen, isälvsediment och svämsediment ner mot ån. Vid tiden för laga skiftet 1838 (se skötselplanbilaga 4) var marken inägomark som dominerades av ängsmark med små spridda åkerytor. I området finns en hel del hamlade träd av lind och ask som vittnar om att lövtäkt har bedrivits. På stammarna växer guldlockmossa, koralllav och lunglav (nära hotad). I området finns en del stenmurar som visar hur inägomarken varit indelad i åker och äng. I dessa betesmarker finns en hävdgynnad flora bevarad med bland annat, knägräs, blåsuga, stagg, blodrot, prästkrage och liten blåklocka. Silikatgräsmarkerna (6270) utgörs av mindre öppna ytor som omges av Trädklädd betesmark (9070). Eftersom ytorna med Silikatgräsmark är mycket små är det inte utmärkta på skötselplanbilaga 4 (Livsmiljötyp enligt Natura 2000).

Bevarandemål

Arealen trädklädd betesmark (9070) inklusive små partier med silikatgräsmark (6270) ska tillsammans vara minst 8,7 hektar. Öppna ytor med silikatgräsmark ska (6270) ska vara minst 1,3 hektar och gärna utökas så den hävdgynnade floran kan sprida sig ytterligare i området. Betesmarken ska vara en naturlig betesmark utan tillförsel av näringsämnen och marken ska hävdas genom årligt bete. Det ska finnas gamla friställda ädellövträd av ek, lind, ask och bok med grova grenar, vida kronor, döda träddelar, håligheter och mulm. Det ska finnas hamlade gamla träd av lind och ask (i nuläget finns cirka 10 hamlade träd). Antalet hamlade träd ska öka genom nyhamling av lämpliga yngre träd. Hamlade träd ska finnas i olika åldersgenerationer inom området.

Den trädklädda betesmarken ska ha en mosaik med öppna solbelysta delar och mer slutna partier med träd och buskar som bidrar till ett varierat mikroklimat. I kantzonen mot skogsmarken ska det skapas lövrika bryn med bärande träd och buskar. I området ska det finnas hävdgynnad flora med typiska arter, såsom knägräs, blåsuga, stagg, blodrot, prästkrage och liten blåklocka. Det ska finnas ett varierat buskskikt med blommande bärande buskar såsom hassel, en, vildapel, sälj och en mindre mängd slån. Kulturlämningar såsom stenmurar, odlingsrösen och husgrunder (linbasta) ska vara synliga.

Figur 17. Trädbärande betesmark med hamlade gamla träd och stenmurar som visar äldre markanvändning (Foto Annika Smålander 2024).

Hot

- Brist på betesdjur, fel djurslag, felaktigt antal djur, som påverkar markens naturvärden negativt.
- Igenväxning runt skyddsvärda träd.
- Vildsvin som borrar upp hävdgynnad vegetation.
- Spridning av invasiva arter, till exempel klasespirea som växer i närbelägen åkerkant.

Skötselåtgärder

- Naturbetesmark och tidigare odlad mark ska hävdas genom årligt bete under växtsäsongen.
- Öppna ytor med silikatgräsmark ska bevaras och gärna utvidgas så den hävdgynnade floran kan sprida sig ytterligare i området.
- För att bevara strukturen av det äldre odlingslandskapet ska stenmurar, stenrösen och husgrunder synliggöras genom borttagande av igenväxningsvegetation.
- Trädskiktet i den trädbärande betesmarken glesades ut under vintern 2024. Det kan dock behövas upprepade åtgärder för att bibehålla en luckig struktur och gynna värdefulla naturvärdesträd. I samband med detta ska det avvertrade virket och röjningsmaterialet köras ut ur området. På platser där detta inte är möjligt kan materialet läggas i högar på närbelägna platser i kantzoner eller skogen där det inte påverkar grässvålen negativt.
- Träd- och buskskiktet glesas ut på ett sådant sätt att det blir en luckig struktur med växelvis solitära gamla grova lövträd, grupper av blommande bärande träd och buskar, samt öppna ytor där emellan.
- Slånbuskagen ska hållas efter så de inte breder ut sig för mycket och tränger ut andra värdefulla buskar samt påverkar den hävdgynnade vegetationen negativt.

- Vidkroniga gamla lövträd ska frihuggas och nya ersättningsträd ska frihuggas så de på sikt kan ersätta de gamla träden.
- Gamla hamlade träd ska beskäras vid behov så de inte bryts sönder av för tunga grenar. Gamla träd som hamlats i sen tid kan fortsatt hamlas regelbundet,
- Unga träd av lind, ask eller lönn ska nyhamlas så att hamlingstraditionen kan bevaras i området. Hamling ska därefter ske i regelbundna intervaller.
- Förekomst av invasiva arter och expansiva främmande arter ska bekämpas och övervakas så de inte sprider sig i området.

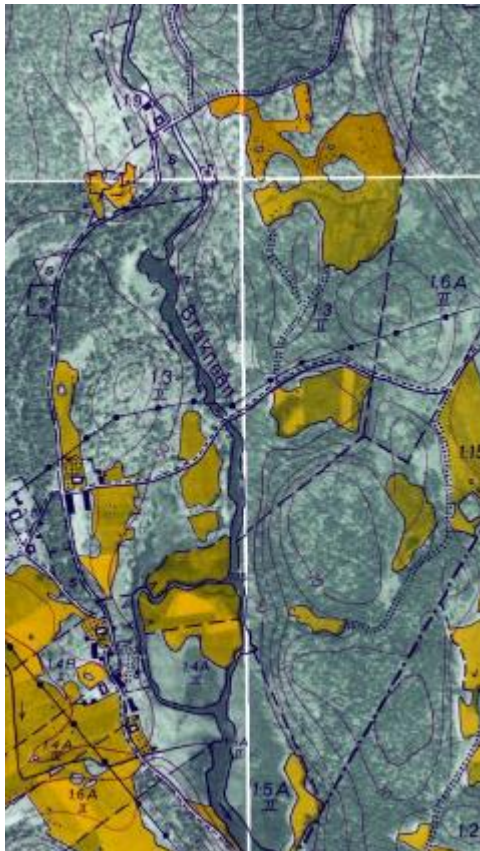
Behov av inventeringar

Inventering av insekter knutna till hävdade marker.

3.4.6 Skötselområde 6 Kultiverad betesmark

Areal: 4,4 hektar

Beskrivning

Inom naturreservatet finns det idag sex områden med kultiverad betesmark, före detta åkermark. De flesta av dessa har inte varit plöjda på många år, men man kan tydligt se att det är mark som har brutits upp och odlats i olika omgångar. Fem av dessa är belägna på statens fastighet, Det sjätte området är en torrare del av marken som tidigare har odlats upp men som nu används som betesmark.

Bevarandemål

Arealen kultiverad betesmark ska vara 4,4 hektar. Kulturlämningar såsom stenmurar, odlingsrösen och husgrunder ska vara synliga. Genom bete alternativt slåtter ska antalet hävdgynnade växt- och djurarter på sikt öka och hävdgynnade arter ska sprida sig till dessa marker.

Figur 18: På den ekonomiska kartan från 1973 syns det att arealen åkermark varit betydligt större.

Hot

- Brist på betesdjur
- Igenväxning av tidigare odlade ytor med sly och buskar.
- Invasiva arter och expansiva främmande arter som sprider sig till den kultiverade betesmarken.
- Spridning av gödsel.

Skötselåtgärder

- Inom skötselområdet ska kultiverad betesmark hävdas genom årligt bete eller alternativt slåtter.
- Lövsly och annan oönskad vegetation ska hållas efter genom röjning eller betesputsning.
- Frön från hävdgynnade arter i närbelägna mader och naturbetesmarker kan medvetet spridas till dessa delar genom att frön samlas in och sprids, eller genom att hö från artrika mader läggs på den kultiverade delen av maden.
- För att bibehålla upplevelsen av att det varit odlingsmark ska stenmurar, stenrösen och husgrunder synliggöras genom borttagande av igenväxningsvegetation.
- Invasiva arter och expansiva främmande arter ska bekämpas och övervakas. Det förekommer klasespirea, som är en expansiv främmande art, på en av åkrarna som ligger intill byvägen.
- På före detta åkermark har markberedning tidigare utförts i syfte att plantera igen med skog, vilket dock inte blev av. I dessa ytor är marken ojämn och marken kan med fördel jämnas till genom harvning.

3.4.7 Skötselområde 7: Övrig mark

Areal: 1,0 hektar, varav:

Delområde 7a: kantzon väg, 0,2 hektar

Delområde 7b: parkeringsplats, rastplats, 0,3 hektar

Delområde 7c: vägar (samfälliga), 0,5 hektar

Beskrivning

Delområde 7a ligger väster om byvägen på Naturvårdsverkets fastighet och utgörs av en smal kantzon. En stenmur visar var fastighetsgränsen är. I denna kantzon finns stenmurar, samt busk- och trädvegetation.

Delområde 7b omfattas av en hårdgjord yta som är en vändplats. I anslutning till denna är det lämpligt att anlägga en parkeringsplats samt sätta upp en informationstavla. I delområdet ingår även en vacker rastplats som ligger i anslutning till vildmarksleden, öster om ån. Härifrån har man utsikt över ån och de kvarnlämningar som finns bevarade. I detta område finns redan idag en grillplats, samt bord och bänkar. Markägare för det aktuella området är staten.

Delområde 7c omfattar två vägar som ingår i samfälligheten Örseryd ga:2, som är belägna inom naturreservatet. Dessa vägar sköts av Bräkne-Hoby Norra Samfällighetsförening Ronneby. Staten är delägare i samfälligheten genom fastigheten Örseryd 1:32.

Bevarandemål

Delområde 7a:

Stenmuren ska vara väl synlig och vegetationen i kantzonen ska domineras av blommande bärande buskar och enstaka naturvärdesträd. Vegetationen ska inte hindra nödvändig skötsel av vägen.

Delområdet 7b:

Parkeringsplatsen ska ligga i anslutning till den hårdgjorda ytan som nyttjas som vändplats. Parkeringen ska ha plats för upp till fem bilar och det ska även finnas en informationstavla som informera om natur- och kulturvärden samt friluftsanordningar. Rastplatsen ska vara lättillgänglig och väl fungerande, med utsikt över områdets kulturmiljöer, inklusive de gamla kvarnplatserna som är utpekade som fornlämningar.

Delområde 7c:

Vägarna ska skötas enligt vägsamfällighetens beslut och riktlinjer och vegetationen ska inte hindra nödvändig skötsel av vägen eller trafiksäkerheten.

Skötselåtgärder delområde 7a (kantzon mot väg)

- Hålla efter igenväxningsvegetation i anslutning till stenmuren.
- Gynna blommande bärande buskar och enstaka naturvärdesträd.
- Kantzonen ska skötas på ett sådant sätt att sikt och framkomlighet på vägen underlättas.
- Träd, grenar och annan vegetation som utgör ett problem för trafiksäkerheten ska tas bort.

Skötselåtgärder delområde 7b (parkeringsplats/rastplats)

- Iordningsställa parkeringsplatsen och sköta vändplatsen.
- Sätta upp en informationstavla.
- Gräsvegetationen på rastplatsen ska slås av årligen.
- Vägen till rastplatsen kan med fördel tillgänglighetsanpassas.
- Expansiva främmande arter såsom blekbalsamin ska hållas efter. Det är lämpligt att slå av eller dra upp de plantor som kommer upp årligen och övervaka utvecklingen.

Skötselåtgärder delområde 7c (vägar)

Skötselåtgärder utförs av Bräkne-Hoby Norra Samfällighetsförening enligt föreningens riktlinjer och beslut. Samverkan sker mellan Länsstyrelsens naturförvaltare och vägsamfällighetens styrelse om det uppstår frågor eller behov av särskilda åtgärder.

Figur 19: Rastplats och grillplats i anslutning till Bräkneån vid de gamla kvarnlämningarna (Foto Annika Smålander september 2021).

3.5 Friluftsliv

Beskrivning

Örseryd utgör ett av flera naturreservat som ligger i direkt anslutning till varandra utmed Bräkneån. Hålabäcksmaderna och Hultalycke naturreservat ligger direkt norr om Örseryds naturreservat och vildmarksleden går igenom alla tre reservaten. Vid ån i Örseryds naturreservat i anslutning till lämningarna efter två äldre kvarnar, finns en vacker rastplats med grillplats och bord och bänkar. Rastplatsen ligger nära reservatsparkeringen och ger möjlighet att uppleva Bräkneåns vattendrag och fornlämningar vid ån, såsom flottledrensade sträckor och resterande murar från kvarnlämningar. Vildmarksleden passerar i direkt anslutning till rastplatsen och fortsätter norrut mot angränsande naturreservat. Området kan erbjuda vandring och fina naturupplevelser. Fler vandringsleder genom naturreservatet kan anläggas för att öka möjligheten att uppleva ädellövskog och de öppna maderna. Den planerade sträckningen av östra stigen omfattar en sträcka på cirka 2 kilometer. Ytterligare en stig planeras från byvägen fram till den äldsta kvarnlämningen, denna sträcka är 150 meter. På denna plats vid ån kan man uppleva fornlämningen samt Bräkneåns fina strömsträckor. Ytterligare en mindre P-ficka planeras öster om nedre bron, där den planerade östra stigen ansluter både från norr och söder. Detta ger vandrare möjlighet att välja mellan längre och kortare rundor. Befintliga och planerade anläggningar för friluftslivet har markerats i Skötselplanebilaga 8, (Friluftsanordningar).

Tillgänglighet

För att ta sig till Örseryds naturreservat är det lämpligt att ta väg 642 norrut från Bräkne - Hoby och sedan svänga av till väg 643. Följ väg 643 fram till Björkeryd och sväng sedan av mot Bårabygd och Örseryd. Körsträckan från Bräkne Hoby är cirka 11 kilometer. Det finns inga bussförbindelser till Örseryd.

Tillgängligheten är god från naturreservatets parkering och vidare till rastplatsen och vildmarksleden. Vildmarksleden går vidare på östra sidan om ån, där den följer en skogs-bilväg vidare norrut.

Planerade leder går igenom mer svårtillgänglig terräng i östra branten. Sträckningen är från parkeringen genom ädellövskog ner till reservatets södra del där man kan uppleva åns våtmarker som utgörs av gamla slåttermader. Detta blir en vandringssträcka på cirka två kilometer. Ytterligare en stig planeras från byvägen fram till den äldsta kvarnlämningen, denna sträcka är cirka 150 meter. Ytterligare en mindre P-ficka planeras öster om nedre bron. Möjligheten att parkera här innebär att man kan uppleva fler delar av reservatet genom att vandra på vägen. Härifrån kan man se ut över maderna och de trädbärande betesmarkerna. Det finns grindar som är enkla att passera genom om man vill gå vidare in i betesmarkerna.

3.5.1 Anordningar för friluftslivet

Bevarandemål

Målet är att besökare ska kunna lära sig mer om naturreservatets naturvärden samt dess geovetenskapliga och kulturhistoriska utveckling, samtidigt som de får möjlighet till rekreation i ett naturskönt landskap. Friluftslivet ska bedrivas på ett sätt som inte hotar naturreservatets naturvärden. Besökare ska kunna uppleva reservatets varierande natur med olika livsmiljöer och kulturmiljöer, vandra längre sträckor längs ån och använda de rast-

och grillplatser som finns utmed lederna. Naturreservatet ska kunna upplevas från utvalda tillgänglighetsanpassade platser, där rastplatser med bord och bänkar ligger i nära anslutning till parkeringsplatser. Den större parkeringsplatsen ska rymma fem bilar.

Istandsättningsåtgärder

- Den större parkeringsplatsen behöver grusas upp och ordnas så den rymmer fem bilar.
- Informationstavlor med information om reservatet ska sättas upp i anslutning till parkeringsplatser.
- Vägen fram till rastplatsen kan göras tillgänglig för rullstol (stigen är redan plan), alternativt placeras även bord och bänkar vid parkeringsplatsen.
- En mindre p-ficka för en till två bilar ska anläggas öster om ån, norr om vägen på statens mark. Här är det lämpligt med informationsskylt som visar lederna.
- Planerade leder ska anläggas och märkas upp.

Underhållsåtgärder

- Regelbunden översyn av parkeringsplatser, informationsskyltar, ledmarkeringar med mera.

Ansvarig

Ansaret för friluftsanordningar inom naturreservatet är fördelat enligt nedan.

Exempel:

- Reservatsinformation – Reservatsförvaltaren
- Bord och bänkar vid p-platser – Reservatsförvaltaren
- Markerade vandringsleder och stigar (markeringar, genomgångar, spänger) – Reservatsförvaltaren
- Vildmarksleden är anlagd av och sköts av Ronneby kommun
- Underhåll av grillplats och rastplats vid kvarnlämningarna – Reservatsförvaltaren i samarbete med markägare och ideella krafter.
- Vägarna sköts enligt vägsamfällighetens beslut och riktlinjer

4 Utmärkning av reservatsgräns

Utmärkning av reservatets gräns ska utföras av Länsstyrelsens naturförvaltning enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

5 Bränder och brandbekämpning

Vid uppkomst av spontan brand inom naturreservatet

Brand anses i huvudsak vara negativt för de befintliga naturvärdena i Örserys naturreservatet. Det finns även bebyggelse i nära anslutning till reservatet som kan bli hotade om brand uppstår. Spontana bränder i reservatet släcks enligt gällande lagar. Räddningstjänstens ansvarar för släckningsarbetet. Vid släckning bör arbetet ske med så stor försiktighet som är möjligt utifrån rådande omständigheter. Reservatsförvaltaren på Länsstyrelsen kontaktas i så tidigt skede som möjligt för samråd. Detta för att undvika skador på naturvärden (till exempel grova ädellövträd, hamlingspräglade träd, känslig flora, känslig fauna som exempelvis bottenfauna, fisk och flodpärlmussla i vattendraget Bräkneån) och

kulturmiljövärden. Men även för att om möjligt, ta vara på eventuella positiva effekter av branden.

Vatten för släckningsarbete bör inte tas från Bräkneån om vattennivån är sådan att det finns risk för uttorkning eller annan negativ påverkan på naturvärden i vattendraget, vilket kan leda till att prioriterade hotade arter såsom fisk, bottenfauna, flodpärlmusslor dör ut.

Friluftsanläggningar som bör tas extra hänsyn till är anordningar vid den stora parkeringen och vid rastplatsen i anslutning till kvarnlämningarna.

Eftersläckning

Eftersläckningen är den fortsatta, avslutande släckningen av pyrande eld efter skogsbrand. När branden anses vara släckt eller utan uppenbar risk att sprida sig överlämnas ansvaret för eftersläckning och bevakning till fastighetsägaren. Eftersläckning bör i största möjliga mån ske på sätt så att naturvärden gynnas och inte skadas, och fastighetsägaren bör samråda med reservatsförvaltaren. Förvaltaren kan bistå i arbetet med eftersläckning och efterbevakning efter dialog med fastighetsägaren. Förvaltaren kan inte ta över det juridiska ansvaret för efterbevakning.

Åtgärd efter brand

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av branden. Vid behov ändras skötselplanen genom beslut av Länsstyrelsen.

6 Jakt och fiske

6:1 Jakt

Rätten till jakt och fiske inom reservatet regleras inte, utöver de inskränkningar som anges i reservatsföreskrifterna enligt nedan:

A6: Det är förbjudet att inom naturreservatet avverka, flytta, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar, såväl stående som liggande. Detta innebär att det inte är tillåtet att röja siktgator och skjutgator.

Vidare är det förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd:

A14: uppföra anläggning eller anordning för jaktutövandets eller betesdriftens behov,

A18: utfodra vilda djur, använda åtel eller sätta ut saltsten till vilt.

I övrigt inskränks inte rätten till jakt av reservatsbildningen. Jakten ska följa jaktlagen (1987:259) och jaktförordningen (1987:905) om jakt inom området. När jakt pågår ska tydlig information om detta finnas vid alla ingångar till berört område inom naturreservatet.

I de fall jakträttsinnehavaren inte har möjlighet att utföra nödvändig skyddsjakt har länsstyrelsen rätt att uppdra åt annan att utföra uppdraget. Detta i enlighet med reservatsföreskriften B17 nedan.

B17: skyddsjakt eller andra begränsande åtgärder på art, till exempel vildsvin, som utgör ett hot mot naturreservatets bevarandevärden. I första hand ska jakträttsinnehavaren erbjudas att utföra åtgärden för de djurslag som ingår i jakträtten. I de fall jakträttsinnehavaren inte

har möjlighet eller tillstånd att utföra nödvändig åtgärd har förvaltaren rätt att uppdra åt annan att utföra uppdraget.

6:2 Fiske

Rätten till fiske inskränks inte av reservatsföreskrifterna. Fisket ingår i Bräkne-Hoby norra fiskevårdsområde. Det finns möjlighet att köpa fiskekort i Bräkne-Hoby Norra FVO. Fiskevårdsområdets regler för fisket ska följas.

Vid fiske gäller Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om fiske i sötvattensområdena (FIFS 2004:37). Vid fiske av signalkräfta gäller Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om hantering av signalkräfta (HVMFS 2019:21) som ändrats 2020 (HVMFS 2020:16).

7 Tillsyn, dokumentation och uppföljning

7.1 Tillsyn över föreskrifter

Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn av föreskrifter.

7.2 Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning kommer att ske enligt gällande riktlinjer från Naturvårdsverket.

7.3 Dokumentation av skötselåtgärder

Ansvarig förvaltare dokumenterar utförda skötselåtgärder.

8 Kostnader och finansiering

Reservatsförvaltaren/Länsstyrelsen i Blekinge bekostar åtgärder enligt skötselplanen (förutom vad som anges nedan).

Ronneby kommun finansierar skötseln av vildmarksleden och de friluftsanläggningar som ligger i direkt anslutning till denna led. (idag finns inget skriftligt avtal med kommunen om dessa skötselåtgärder).

Tabell 2. Åtgärder finansierade av andra än Länsstyrelsen Blekinge, samt de fall där Länsstyrelsen finansierar åtgärder.

Åtgärd	Finansiering
Betesmarksskötsel/slätter (om markägaren/brukaren har EU-stöd)	EU-stöd
Om EU-stöd saknas	Länsstyrelsen Blekinge
Översyn och underhåll av betesmarksstängsel om brukaren/markägaren har EU-stöd	EU-stöd
Översyn och underhåll av betesmarksstängsel när EU-stöd saknas	Länsstyrelsen Blekinge
Översyn och underhåll av betesmarksstängsel på statligt ägd mark.	Länsstyrelsen i Blekinge ansvarar för stängsel på statens fastighet.
Underhållsröjning och slätter av maderna om brukaren/markägaren har EU-stöd	EU-stöd
Underhållsröjning och slätter av maderna om EU-stöd saknas	Länsstyrelsen Blekinge
Restaurering av vattendragssträckor	Länsstyrelsen Blekinge
Restaurering av slätter/betes mader	Länsstyrelsen Blekinge
Skötseln av vildmarksleden och de friluftsanläggningar som ligger i direkt anslutning till denna led.	Ronneby kommun (idag finns inget skriftligt avtal med kommunen om dessa skötselåtgärder)
Slätter vid grill- och rastplats vid vildmarksleden inom naturreservatet	Länsstyrelsen i samverkan med ideella krafter

9 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 3. Planerade skötselåtgärder.

Denna tabell utgör underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt inom Örserys naturreservatet som regionalt mellan olika skyddade områden i länet.

Angiven tid i tabellen för när åtgärder ska göras är riktlinjer/rekommendationer.

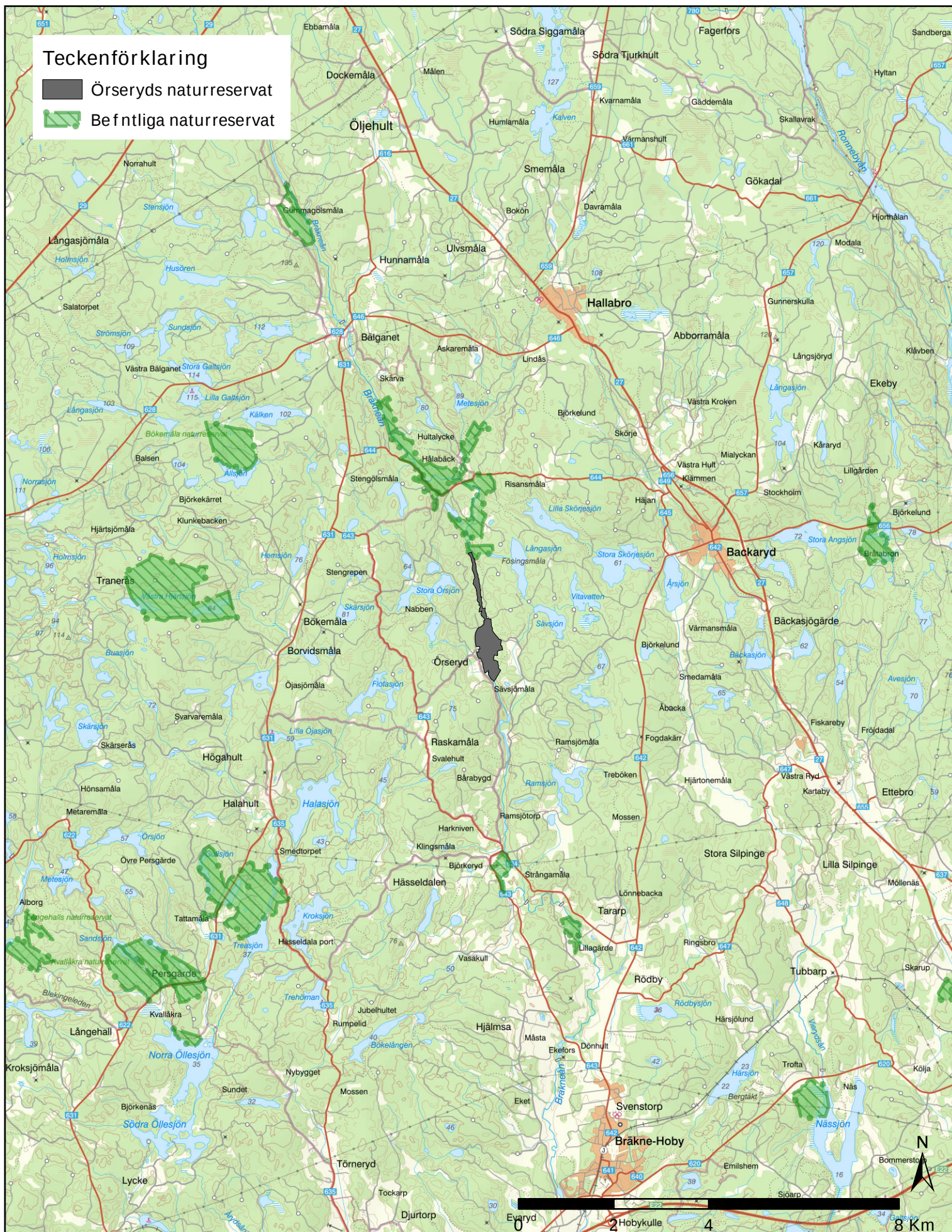
Möjligheterna att genomföra åtgärderna är beroende av tillgängliga ekonomiska resurser, vilket är en begränsande faktor som innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder i länets alla naturreservat.

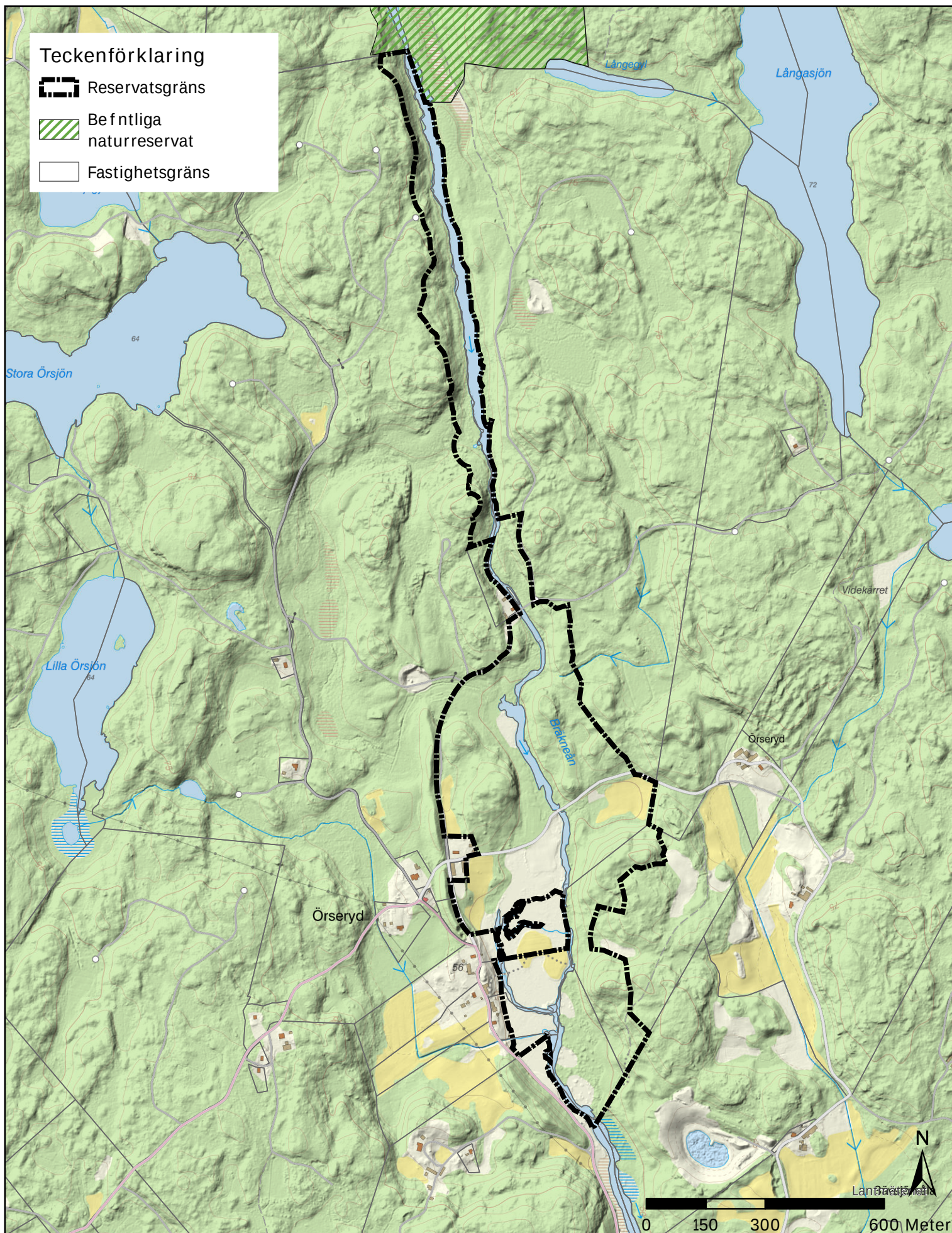
Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet ¹	När/frekvens ²
Gränsmarkering	Berörda reservatsgränser	Reservatsförvaltaren	1	Snarast möjligt efter att gränsinmätningen (eller delleverans) är klar.
Restaurering av slåttermader (ta bort igenväxningsvegetation)	Skötselområde 2	Reservatsförvaltaren	1	Inom 1–2 år, så snart som möjligt
Årlig slåtter av maderna	Skötselområde 2	Reservatsförvaltaren	1	Ska ske året efter att maderna har restaurerats, därefter årligen.
Betesdrift	Skötselområde 5 Skötselområde 6 Del av skötselområde 2 (norra delen)	Reservatsförvaltaren/djurhållare	1	Årligen. Länsstyrelsen ansvarar för att statens fastighet blir betad.
Betesdrift	Del av skötselområde 2, samt del av skötselområde 6. (betad mad och före detta åker på privat mark).	Privat markägare som har EU-stöd och/eller djurhållare som har nyttjanderätt och EU-stöd	1	Årligen. De flesta privata markägarna har nyttjanderättsavtal med djurhållare. Om avtalet upphör kan reservatsförvaltaren ta över ansvaret för att marken betas.
Restaurering av vattendraget enligt föreslagna åtgärder i biotopkartering av Bräkneån.	Skötselområde 1	Reservatsförvaltaren	1	Inom ett år, kan påbörjas så snart nödvändiga tillstånd är klara
Igenläggning av dike	Skötselområde 3, litet dikat kärr	Reservatsförvaltaren	1	Inom 1–2 år

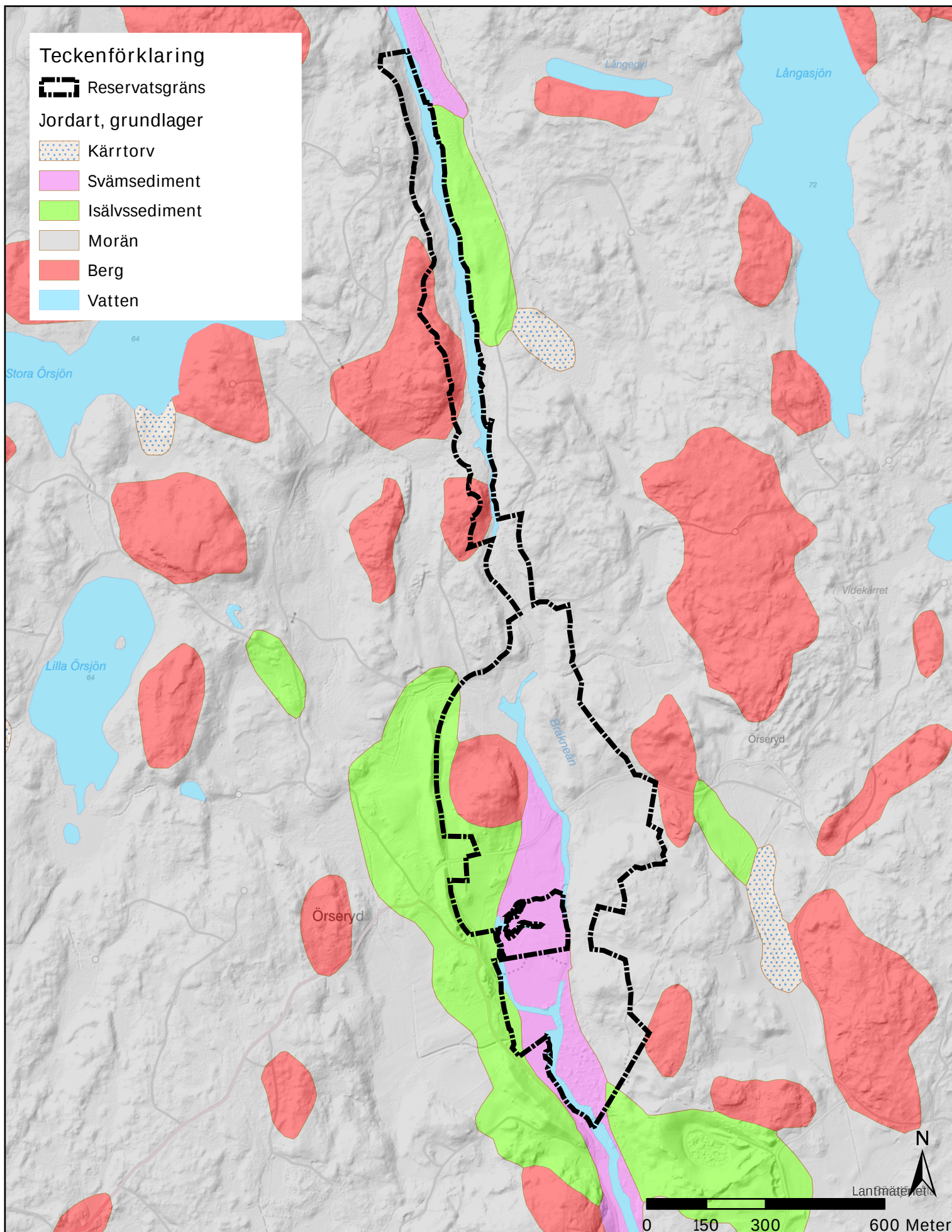
	inom näringsfattig ekskog			
Informationstavla p-platser, rastplatser	Enligt skötsel-planebilaga 8	Reservatsför-valtare	1	1 år
Anlägga planerade leder	Enligt skötsel-planebilaga 8. En kort stig väster om ån en längre (2km) öster om ån	Reservatsför-valtare	2	2–3 år
Beskärning /underhållshamling av äldre hamlade träd efter behov.	Skötselområde 5	Reservatsför-valtare	2	2 år
Nyhamling av nya träd	Skötselområde 5	Reservatsför-valtare	2	2 år
Kompletterande röjning/gallring	Skötselområde 5	Reservatsför-valtare	3	Gjordes 2024 kan behöva ses över inom 3 år
Avverkning av produktionsgranskog	Skötselområde 4a	Markägaren	2	Senast 2030
Frihuggning av spärrgreniga ekar	Skötselområde 3 inom näringsfattig ekskog som betas	Reservatsför-valtare	2	Inom 1–2 år
Frihuggning av naturvärdesträd, borttagning av gran som konkurrerar	Skötselområde 3, begränsad skötsel	Reservatsför-valtare	2	Inom 1–2 år
Gallring gynna ädellöv och löv	Skötselområde 4b	Reservatsför-valtare	2	Inom 2–3 år
Avverkning av ung tall och gran för att gynna löv	Skötselområde 4c	Reservatsför-valtare	2	2–3 år
Markera och underhålla vandringsled och stigar	En kort stig väster om ån, en längre (2km) öster om ån		3	Vid behov
Synliggöra forn- och kulturlämningar	6 inom reservatet	Reservatsför-valtare	3	Inom 3 år och efter behov
Dokumentation av skötselåtgärder	Hela naturreservatet	Reservatsför-valtare	1	Efter utförda åtgärder
Uppföljning av bevarandemål	Hela naturreservatet	Länsstyrelsen	1	Enligt särskilt fastställd uppföljningsplan

¹Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

² Tidsangivelser (år, månader) räknas från att naturreservatet vunnit laga kraft

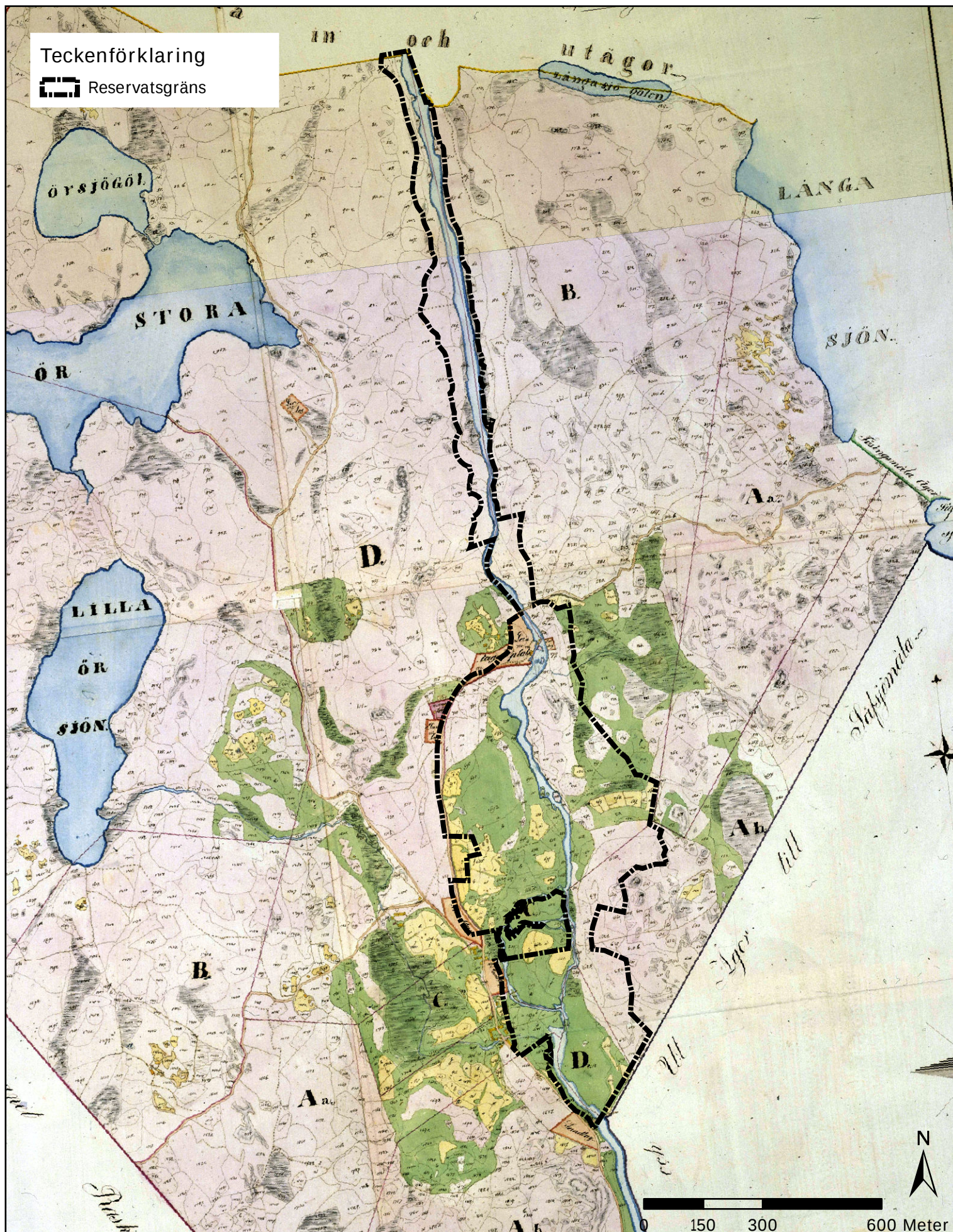

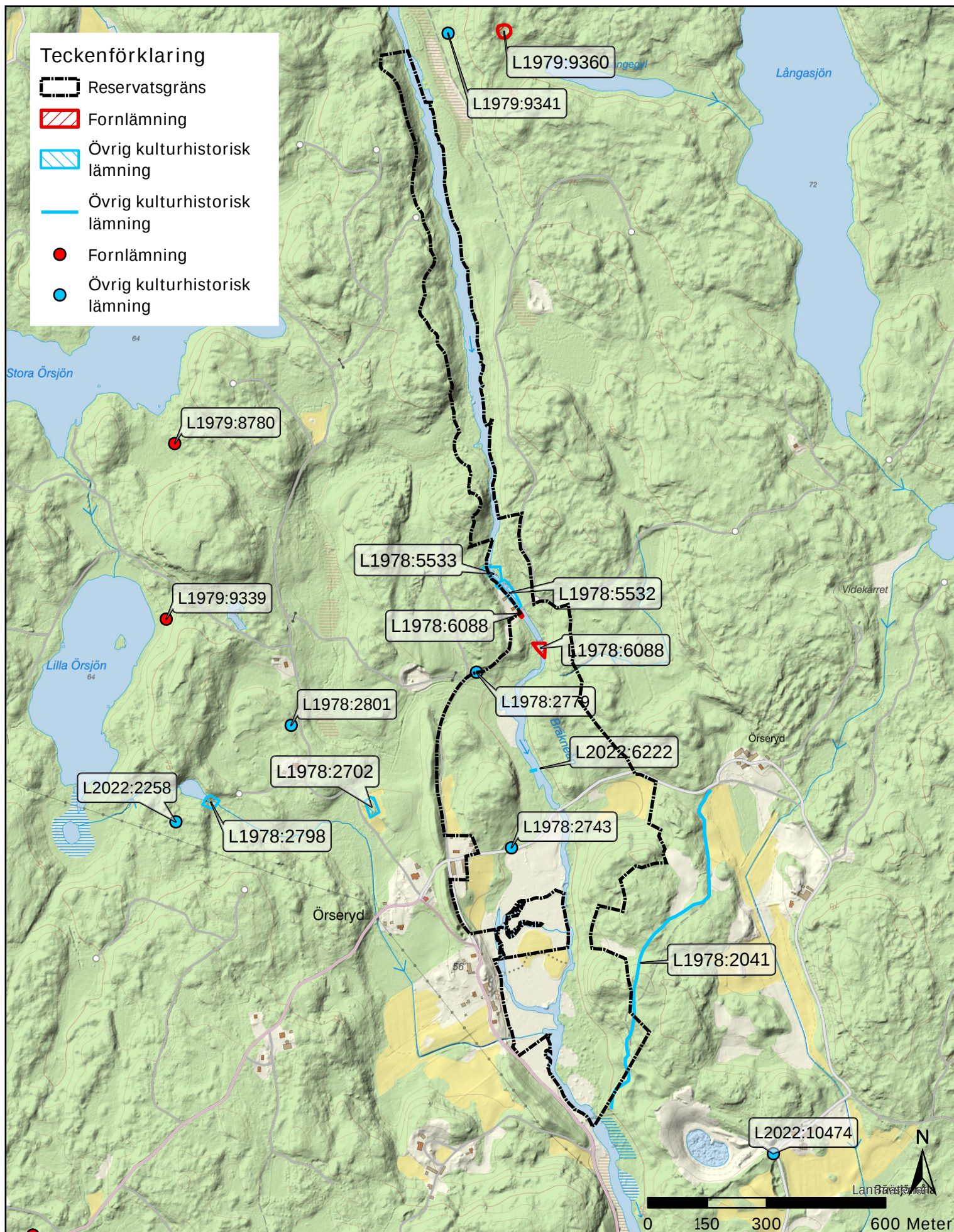
Ronneby kommun

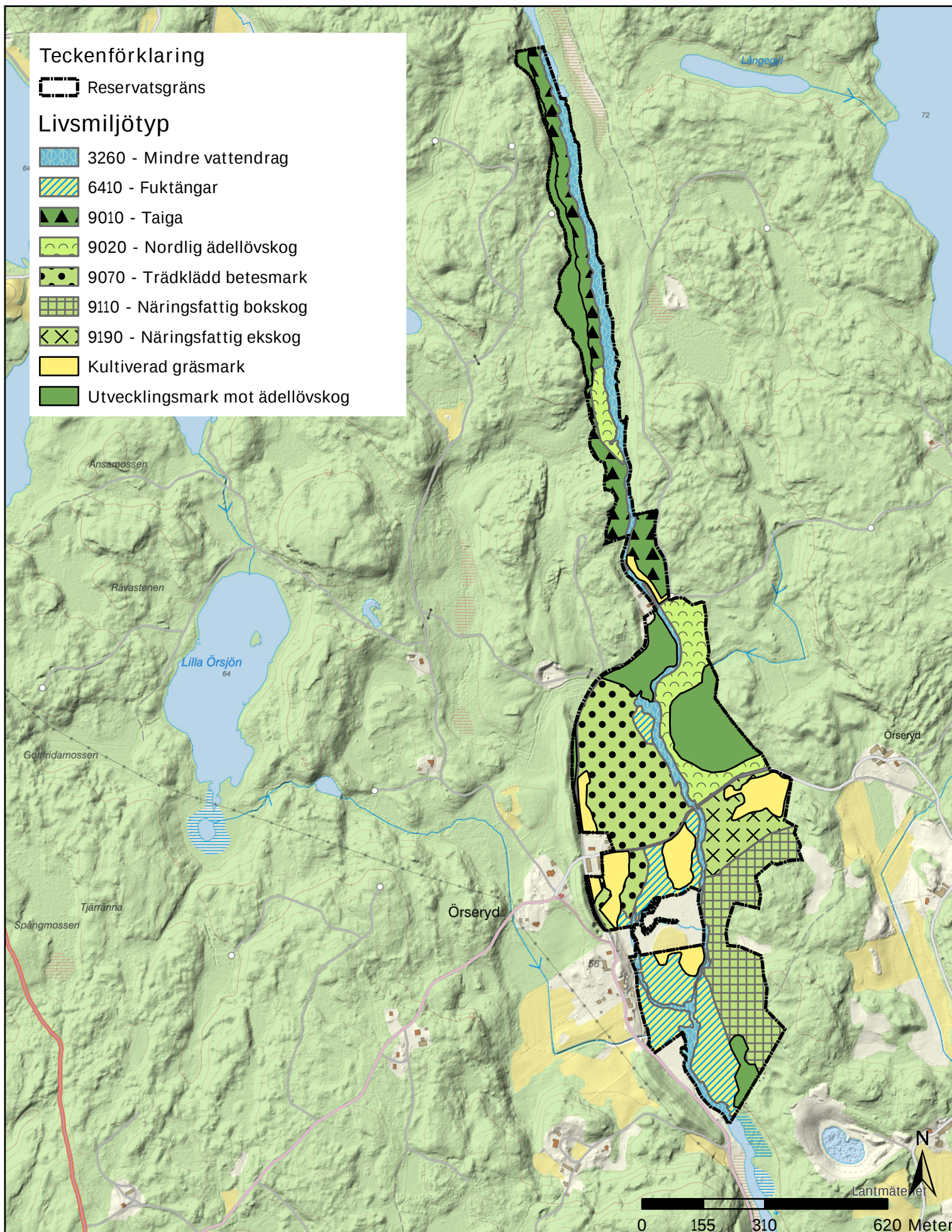
Historisk markanvändning, laga skifte 1838

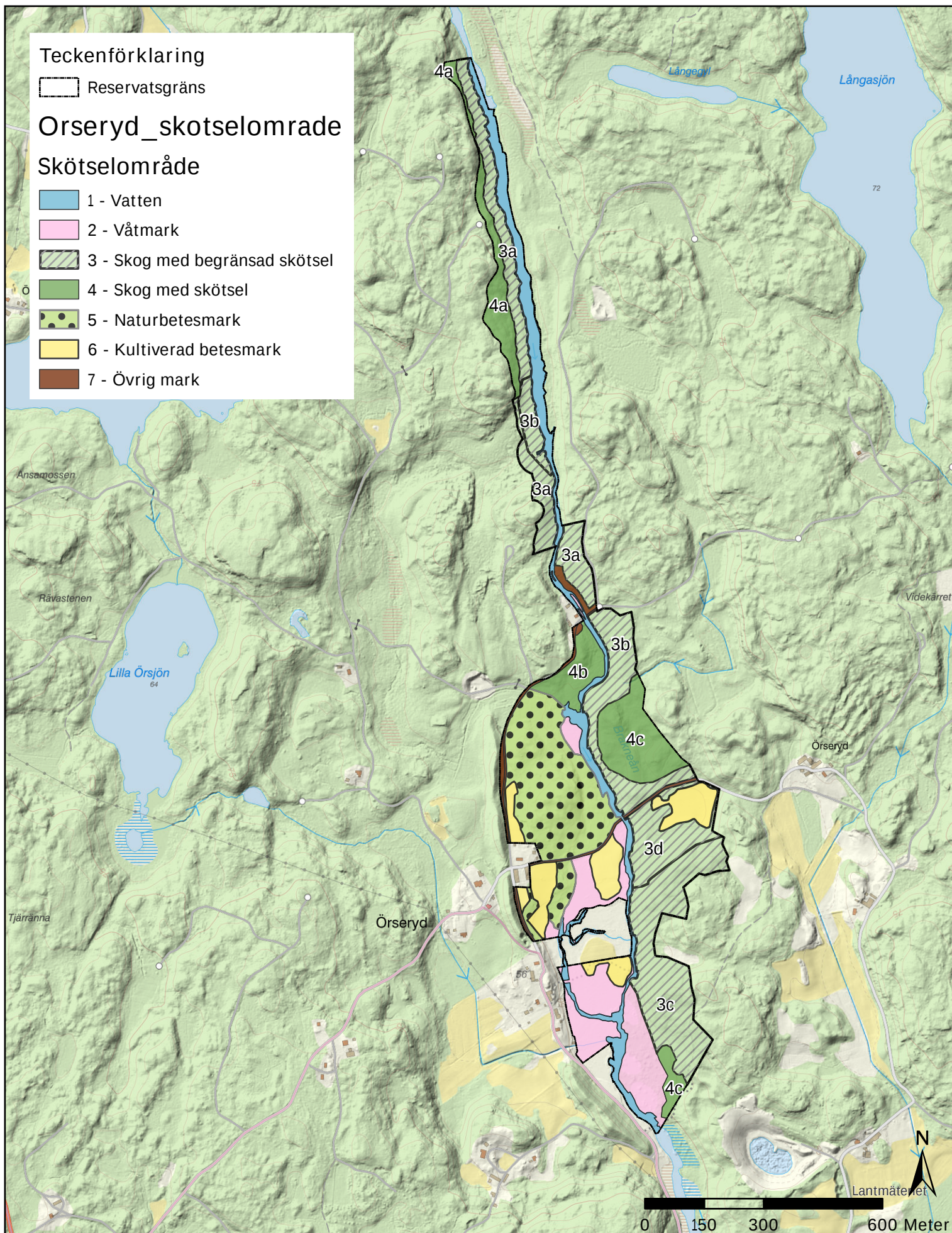
Skötselplanebilaga 4

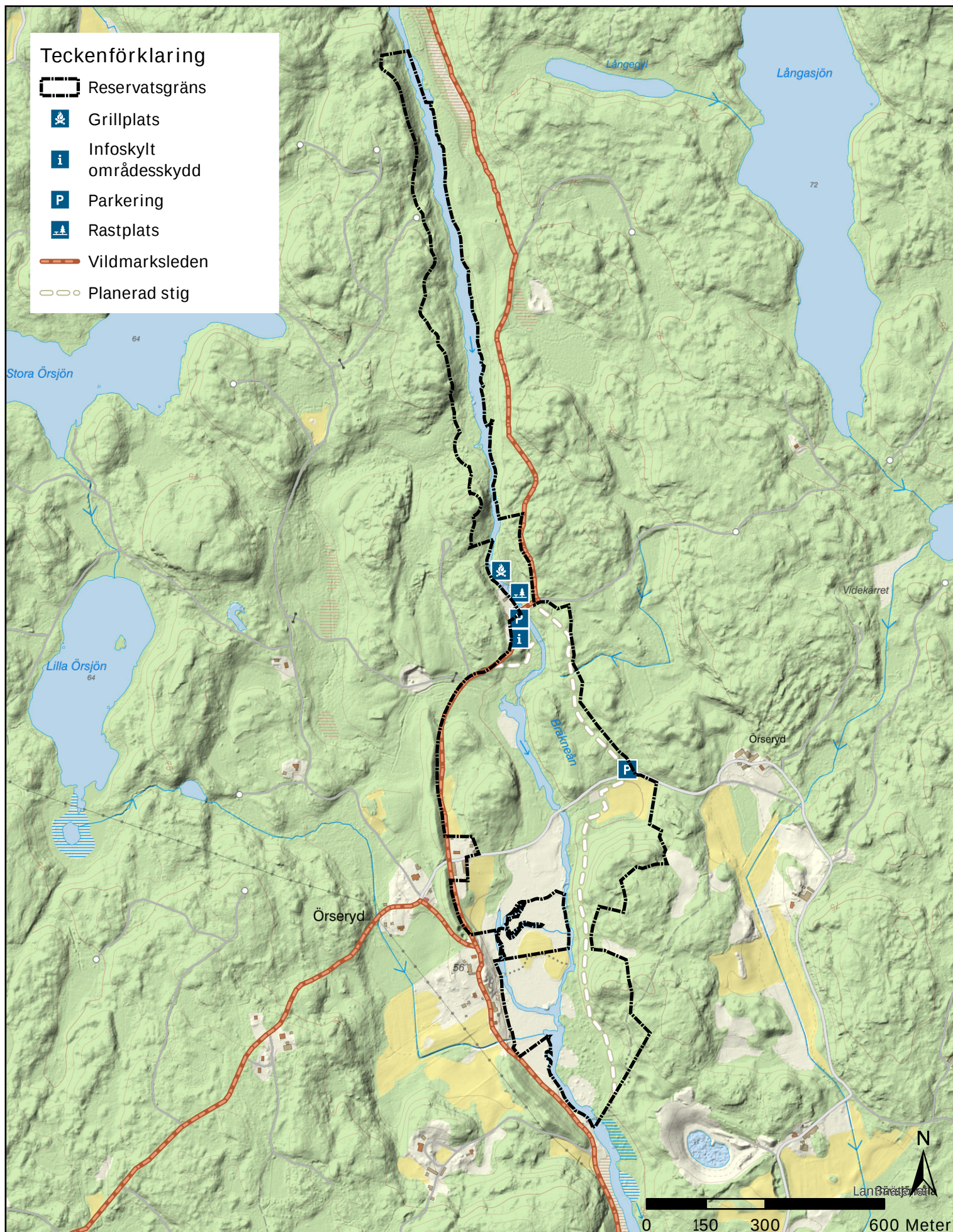
511-1302-2020

Artlista Örserys naturreservat

Rödlistade, EU-listade och andra ovanliga arter och *signalarter* som rapporterats från reservatsområdet under senare år (Rödlistekategorier: CR = akut hotad, EN = starkt hotad, VU = sårbar, NT = nära hotad, LC = livskraftig). ÅGP-arter är hotade arter för vilka det upprättas särskilda nationella åtgärdsprogram. Signalarter är indikatorarter som är användbara för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden. Övriga naturvårdsarter är andra arter som är intressanta ur naturvårdssynpunkt.

Art	Nationell rödlista	EU's fågeldirektiv	EU's art och habitatdirektiv	Övrigt
Lavar				
Blomskägglav (<i>Usnea florida</i>)				Signalart
Havstulpanlav (<i>Thelotrema lepadinum</i>)				Signalart
Lunglav (<i>Lobaria pulmonaria</i>)	NT			
Rostfläck (<i>Arthonia vinosa</i>)				Signalart
Svampar				
Blomkålssvamp <i>Sparassis crispa</i>				Signalart
Brandticka (<i>Pycnoporellus fulgens</i>)				Signalart
Brödmärgsticka (<i>Perenniporia medullaripanis</i>)	NT			
Cinnoberspindling (<i>Cortinarius cinnabarinus</i>)	NT			
Druvfingersvampar (<i>Ramaria botrytis s.lat.</i>)	NT			
Kandelabersvamp (<i>Artomyces pyxidatus</i>)	NT			
Mandelrisk (<i>Lactifluus volemus</i>)				Signalart
Motaggsvamp (<i>Sarcodon squamosus</i>)	NT			
Rävticka (<i>Inocutis rheades</i>)				Signalart
Silkesslidskivling (<i>Volvariella bombycina</i>)	NT			
Såpfingersvamp (<i>Ramaria lutea</i>)	NT			
Tallticka (<i>Porodaedalea pini</i>)	NT			
Veckticka (<i>Fomitopsis pulvinascens</i>)	NT			
Vit vaxskivling (<i>Cuphophyllus virgineus s.lat</i>)				Signalart
Mossor				
Blåmossa (<i>Leucobryum glaucum</i>)				Signalart

Guldlockmossa (<i>Homalothecium sericeum</i>)				Signalart
Fällmossa (<i>Antitrichia curtipendula</i>)				Signalart
Hårklomossa (<i>Dichelyma capillaceum</i>)			Artikel 17–2019	Fridlyst
Klippfrullania (<i>Frullania tamarisci</i>)				Signalart
Västlig hakmossa (<i>Rhytidiadelphus loreus</i>)				Signalart
Kärlväxter				
Ask (<i>Fraxinus excelsior</i>)	EN			
Blåsippa (<i>Hepatica nobilis</i>)				
Grönvit nattviol (<i>Platanthera chlorantha</i>)				Fridlyst
Jungfru Marie nycklar (<i>Dactylorhiza maculata</i> subsp. <i>Maculata</i>)				Fridlyst
Myskmadra (<i>Galium odoratum</i>)				Signalart
Slättergubbe (<i>Arnica montana</i>)	VU			
Safsa (<i>Osmunda regalis</i>)				Signalart
Svart trolldruva (<i>Actaea spicata</i> L.)				Signalart
Alger				
Näcköra (<i>Nostoc parmelioides</i>)	NT			
Insekter				
Grönhjon (<i>Callidium aeneum</i>)	NT			
Mindre bastardsvärmare (<i>Zygaena viciae</i>)	VU			
Smalvingad blomcock (<i>Strangalia attenuata</i>)	NT			
Ängsmetallvinge (<i>Adscita statice</i>)	NT			
Grod- och kräldjur				
Skogsödla (<i>Zootoca vivipara</i>)				Fridlyst
Fåglar				*1
Grönsångare (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)	NT			Fridlyst
Mindre hackspett (<i>Dryobates minor</i>)	NT			Fridlyst
Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)		Bilaga 1		Fridlyst
Svartvit flugsnappare (<i>Ficedula hypoleuca</i>)				Fridlyst

¹ Samtliga fåglar i tabellen är fridlysta arter enl. 4 § Artskyddsförordningen. De räknas även som vilt, vilket betyder att de är fredade men kan vara jaktbara enligt jaktförordningen eller jaktlagen.

Däggdjur				
Dvärgpipistrell (<i>Pipistrellus pygmaeus</i>)				Fridlyst
Nordfladdermus (<i>Eptesicus nilssonii</i>)	NT			Fridlyst
Större brunfladdermus (<i>Nyctalus noctula</i>)				Fridlyst
Utter (<i>Lutra lutra</i>)	LC		Artikel 17–2019	ÅGP fastställt, positiv trend Fridlyst
Fiskar				
Öring (<i>Salmo trutta</i>)	NT			Nyckelart
Lake (<i>Lota lota</i>)	NT			
Ål (<i>Anguilla anguilla</i>)	CR			
Blötdjur				
Flodpärlmussla (<u><i>Margaritifera margaritifera</i></u>)	EN		Artikel 17–2019	ÅGP fastställt, dålig status, negativ trend

Örseryds naturreservat i Ronneby kommun har bildats i syfte att bevara ett fritt rinnande vattendrag med hög grad av naturlighet längs berörd sträcka av Bräkneån. Biologisk mångfald i såväl vatten- som omgivande strandmiljöer ska bevaras och utvecklas. Syftet är också att bevara, vårda, utveckla och återställa värdefulla livsmiljöer och biologisk mångfald i åns angränsande skogs-, våt- och hagmarker. Större delen av naturreservatet ska vara lättillgängligt för det rörliga friluftslivet och erbjuda rika naturupplevelser.

Bräkneån är ett Natura 2000-område (SE0410168) som omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv och ingår i det ekologiska nätverket Natura 2000. Även Natura 2000-området Örseryd (SE0410170) ingår i naturreservatet. För att bibehålla gynnsamt bevarandetillstånd för åns livsmiljöer och prioriterade arter (*bland annat, flodpärlmussla, utter och hårklomossa*) är det viktigt att även omgivande markers livsmiljöer och hydrologi skyddas längs ån.

Målet med naturreservatets skötsel är att bevara, vidareutveckla och i vissa partier återskapa livsmiljötyper i berörd del av Bräkneåns dalgång. Områdets stora variation av livsmiljöer och höga artrikedom ska bevaras och utvecklas. Dessa värden är kopplade till områdets naturliga vattendragssträckor och omgivande svämplan, hävdpräglade mader, naturliga betesmarker med hävdgynnad flora, samt lövskogsdominerade branter med naturskogskvaliteter. Målet med skötseln är också att naturreservatet ska vara tillgängligt för friluftslivet, ge besökare möjlighet att uppleva reservatets stora variation av naturupplevelser, samt tydliggöra områdets kulturhistoriska spår och lämningar.

Bildandet av naturreservatet Örseryd bidrar till att uppfylla miljö-kvalitetsmålen levande sjöar och vattendrag, myllrande våtmarker, levande skogar, ett rikt växt- och djurliv och ett rikt odlingslandskap. Naturreservatet bidrar även till att uppfylla friluftsmålen. Naturreservatet stärker den gröna infrastrukturen i regionen, samtidigt som ett flertal ekosystemtjänster gynnas.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreservat och upprätta skötselplaner.

Skötselplanen innehåller en beskrivning av naturförhållanden och markhistoria samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller även information om friluftsliv och hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske. Syftet med skötselplanen är att få en långsiktig och sammanhållen skötsel för området som gynnar natur- och friluftslivsvärden. Planen är vägledande och inte juridiskt bindande. Möjligheterna att genomföra planerade åtgärder är beroende av att länsstyrelsen har tillgång till de resurser som krävs.